

รายงานการวิจัย

4
เรื่อง

การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของประชากร
ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดย

จท
วธ 15
003858

เสถียร รุจิรวนิช
ดรรรณิกา บัณสีทิพย์
วันเพ็ญ กฤตผล
วรรณศิลป์ พีรพันธ์

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาสภาพทาง เศรษฐกิจของประชากรในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม

โดย

นายเลกกีบ รุจิรวณิช

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม

รองศาสตราจารย์ กระฉิกา พันเลิศ

ภาควิชาการเงินและการธนาคาร คณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี

อาจารย์ วันเพ็ญ กฤตผล

ภาควิชาบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี

อาจารย์ วรรณศิลป์ พิรพันธ์

ภาควิชาผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธันวาคม 2525

พิธีกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของประชากรในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิชัย โปษยะจินดา หัวหน้าฝ่ายศูนย์วิจัยยาเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยตลอดเวลาที่ดำเนินการ ขอขอบคุณ คุณเดือนน้อย บุณโฑ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านของสำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือแนะนำทางด้านข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ งานวิจัยนี้จะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้ถ้าไม่ได้รับความช่วยเหลือจากนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการสำรวจภาคสนามและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะ นายสุเมธ อิงคพัฒน์กุล นายวิเชียร เลิศอรุณชัย นายโชติช่วง ธีรขจรโชติ และนายสมชัย โรจนรัตน์ชัย ลุคทำยนี้ขอขอบพระคุณ คุณ ลู่กัลยา มีบรรจง ที่ได้เสียสละเวลาช่วยเหลือทางด้านงานธุรการของโครงการวิจัยนี้ จนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อย.

บทคัดย่อ

ผลการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของประชากรในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม ปี พ.ศ. 2524 - 2525 ประชากรร้อยละ 85 ประกอบอาชีพทางด้านเกษตร การวิจัย สัปดาห์ในโครงการนี้ได้ทำเพียง 4 อาชีพ คือ การทำสวนมะพร้าวเพื่อทำน้ำตาล การ ทำนาเกลือ การทำนาเกลือ และการทำสวนลิ้นจี่ พอสรุปได้คือ ขนาดครัวเรือนเกษตรในแต่ละ อาชีพส่วนใหญ่จะมีลักษณะค่อนข้างใหญ่ คือ เฉลี่ย 6.1 - 6.4 คนต่อครัวเรือน แต่ละ ครัวเรือนมีบุคคลในวัยทำงานเฉลี่ย 4.7 - 5.1 คน หัวหน้าครัวเรือนโดยทั่วไปจะเป็น บุคคลที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ได้รับการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา อาชีพทำสวนมะพร้าวมี เนื้อที่ต่อครองเฉลี่ยครอบครัวละ 10.2 ไร่ อาชีพทำนาเกลือมีเนื้อที่ต่อครองเฉลี่ยครอบ ครัวละ 36.6 ไร่ อาชีพทำนาเกลือมีเนื้อที่ต่อครองเฉลี่ยครอบครัวละ 79.8 ไร่ อาชีพทำ สวนลิ้นจี่มีเนื้อที่ต่อครองเฉลี่ยครอบครัวละ 8.2 ไร่ ครัวเรือนเกษตรหนึ่งๆมีผลผลิตเฉลี่ย ต่อไร่คือ อาชีพทำสวนมะพร้าวมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เป็น 848.5 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่า ต่อไร่เท่ากับ 7,636.44 บาท อาชีพทำนาเกลือมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เป็น 4.5 เกวียน คิดเป็นมูลค่าต่อไร่เท่ากับ 4,471.27 บาท อาชีพทำนาเกลือมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เป็น 29.6 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่าต่อไร่เท่ากับ 2,220.09 บาท อาชีพทำสวนลิ้นจี่มีผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่เป็น 69.6 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่าต่อไร่เท่ากับ 4,525.95 บาท การสำรวจ ผลผลิตในแต่ละอาชีพส่วนมากจะผ่านพ่อค้าคนกลาง อาชีพเสริมที่สำคัญที่สุดได้แก่การรับจ้าง ทำงานโดยทั่วไป ต้นทุนการผลิตในแต่ละอาชีพมีดังนี้คือ อาชีพทำสวนมะพร้าวเพื่อทำน้ำตาล ต้นทุนของน้ำตาลปีบต่อ 1 ปีบเท่ากับ 247.81 บาท อาชีพทำนาเกลือต้นทุนของเกลือต่อ 1 เกวียนเท่ากับ 541.64 บาท อาชีพทำนาเกลือต้นทุนการผลิตต่อไร่ 1 กิโลกรัมเท่ากับ 57.36 บาท อาชีพทำสวนลิ้นจี่ต้นทุนการผลิตต่อลิ้นจี่ 1 กิโลกรัมเท่ากับ 17.21 บาท จาก การศึกษาชี้ให้เห็นว่าการทำสวนลิ้นจี่เป็นอาชีพที่มีประสิทธิภาพของการผลิตและการประกอบ การสูงที่สุดในกลุ่มอาชีพที่ทำการศึกษา ในขณะที่การทำสวนมะพร้าวเป็นอาชีพที่มีประสิทธิภาพ

ของการผลิตและการประกอบการต่ำสุด ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีปัญหา เรื่องที่ดินทำ
กินไม่เพียงพอ ปัญหาเรื่องหนี้สิน บัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ และปัญหาอื่นๆที่มีความสำคัญรอง
ลงไป

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทนำ	1
ความน่า	1
วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย	1
วิธีการวิจัย	2
ระยะเวลาดำเนินการ	5
บริเวณของโครงการ	6
ลักษณะโดยทั่วไป	9
ลักษณะทางกายภาพ	9
การแบ่งเขตการปกครอง	11
ลักษณะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตร	21
ขนาดของครัวเรือนเกษตร	21
บุคคลในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตร	24
ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร	26
การศึกษาของบุคคลในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตร	28

	หน้า
การประกอบอาชีพและการถือครองที่ดินของเกษตรกร	32
การประกอบอาชีพ	32
การถือครองที่ดินของเกษตรกร	34
ลักษณะการผลิต	38
การทำน้ำตาลมะพร้าว	38
การทำนาถั่ว	42
การทำนาเกลือ	46
การทำสวนลิ้นฟ้า	49
ผลผลิตและการจำหน่ายผลผลิต	51
รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร	58
รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร	64
รายจ่ายทั่วไปในครัวเรือนเกษตรกร	64
รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตของครัวเรือนเกษตรกร	67
ปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและข้อเสนอแนะ	79

เลขหมู่ 76
OR 15
เลขทะเบียน 003858
วันที่ เดือน ปี 29 เม.ย 30

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ลักษณะทั่วไปของประชากรในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม	22-23
ตารางที่ 1.2 ร้อยละของประชากรในวัยทำงาน วัยชรา และเด็ก	25
ตารางที่ 1.3 ร้อยละของการกระจายตามช่วงอายุต่างๆของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร	27
ตารางที่ 1.4 ร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกระจายตามระดับการศึกษา	29
ตารางที่ 1.5 ร้อยละของประชากรในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตรกระจายตามระดับการศึกษา	31
ตารางที่ 2 ร้อยละของอาชีพเสริม	33
ตารางที่ 2.1 ขนาดเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน	36
ตารางที่ 2.2 ร้อยละของครัวเรือนเกษตรแยกตามลักษณะการถือครองที่ดิน	37
ตารางที่ 3 วิธีการขนส่งผลผลิตไปจำหน่าย	55
ตารางที่ 4 การรวบรวมผลผลิตของตนเองและเพื่อนบ้านไปจำหน่ายพร้อมๆกันเพื่อลดค่าขนส่ง	56
ตารางที่ 5 เฉลี่ยผลผลิตและมูลค่าต่อไร่	57
ตารางที่ 6 เฉลี่ยรายได้อัตโนมัติของครัวเรือนเกษตร	62
ตารางที่ 6.1 สัดส่วนร้อยละของรายได้อัตโนมัติจำแนกตามแหล่งที่มาต่อรายได้อัตโนมัติ	63
ตารางที่ 7 รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตต่อไร่ของครัวเรือนเกษตรแยกตามลักษณะอาชีพ	76
ตารางที่ 8 เฉลี่ยรายจ่ายต่อปีของครัวเรือนเกษตรแยกตามลักษณะอาชีพ	77
ตารางที่ 9 สัดส่วนร้อยละของรายจ่ายทั่วไปจำแนกตามหมวดรายจ่าย	78
ตารางที่ 10 ปัญหาในการประกอบอาชีพของครัวเรือนเกษตร	86

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 2.1 ลักษณะทั่วไปของจังหวัดสมุทรสงคราม	14
รูปที่ 2.2 แสดงแนวคลองที่สำคัญ	15
รูปที่ 2.3 แสดงแนวถนนที่สำคัญ	16
รูปที่ 2.4 แผนที่อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม	17
รูปที่ 2.5 แผนที่อำเภออัมพวาจังหวัดสมุทรสงคราม	18
รูปที่ 2.6 แผนที่อำเภอบางคนทีจังหวัดสมุทรสงคราม	19
รูปที่ 2.7 สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน	20

บทนำ

ความนำ

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่น้อยที่สุดในภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยมีพื้นที่เพียง 413.8 ตารางกิโลเมตร หรือ 258,625.625ไร่ มีเนื้อที่ทำการเกษตรจริง 197,631 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 76.4 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด ประชากรร้อยละ 85 ประกอบอาชีพทางด้านการเกษตร^{1*} แม้จะเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่น้อยที่สุด แต่ก็นับว่าเป็นจังหวัดที่มามีสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่โดยเฉลี่ยสูงที่สุดของภาคตะวันตก จากสถิติปี พ.ศ. 2525 ของกรมการปกครองปรากฏว่าจังหวัดสมุทรสงครามมีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่โดยเฉลี่ยประมาณ 851.2 คนต่อตารางกิโลเมตร จากลักษณะดังกล่าวจึงทำให้พื้นที่ส่วนต่างๆของจังหวัดถูกนำมาใช้ประโยชน์เกือบหมดสิ้น ทำให้ไม่อาจขยายพื้นที่ทำกินทางภาคเกษตรกรรม อันอาจก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจของประชากรในภาคเกษตรกรรม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อถึงเศรษฐกิจในภาคอื่นๆ นอกจากภาคเกษตรกรรมด้วย งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงสภาพและปัญหาทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประชากรในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม อันเป็นการศึกษาเบื้องต้น เพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาของประชากรต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

โครงการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของประชากรในเขตจังหวัดสมุทรสงครามได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ว่าเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กล่าวคือเป็นโครงการวิจัยที่มุ่งในการสำรวจหาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจของประชากรโดยทั่วไป

ได้แก่ อาชีพและการมีงานทำ การถือครองที่ดิน การผลิต รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน
อื่นๆ การวิจัยยังได้ครอบคลุมประเด็นบางอย่างของด้านสังคม เช่น การศึกษา สุขภาพอนามัย
และสาธารณะสุข การพักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จึงเป็นข้อมูลในระดับครัว
เรือน โครงการวิจัยนี้ได้ทำการค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิอื่นๆ เช่น สำนักงาน
จังหวัด พาณิชย์จังหวัด กรมการปกครองและหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
การเกษตร เป็นต้น

การเก็บข้อมูลและจำนวนตัวอย่าง โครงการวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตของการ
วิจัยไว้โดยเลือกตัวอย่างจากราษฎรที่ประกอบอาชีพต่อไปนี้

1. อาชีพทำสวนมะพร้าว
2. อาชีพทำนาเกลือ
3. อาชีพทำนาถั่ว
4. อาชีพทำสวนลิ้นจี่

วิธีการเลือกตัวอย่าง ดำเนินการคัดเลือกหมู่บ้านตามอำเภอต่างๆ ของจังหวัด
สมุทรสงคราม ได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม อำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที โดย
ดำเนินการคัดเลือกครัวเรือนเกษตรรวม 356 ครัวเรือน

วิธีการวิจัย

เนื่องจากโครงการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของประชากรในเขตจังหวัด
สมุทรสงคราม เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่อาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับครัวเรือนเป็น
หลัก โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่เตรียมไว้ และการสังเกตเป็นองค์การดำเนินการ
วิจัยจึงต้องมีการวางแผน และเตรียมการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดอาชีพหลัก และจำนวนตัวอย่าง
ที่จะทำการวิจัย ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เท่าที่จะหาได้เพื่อมาประกอบการ
สร้างแบบสอบถาม ตัวแปรที่จะใช้เป็นหลักในการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรย่อยทางเศรษฐกิจ
สังคมและ ประชากร ดังนี้คือ

ก. ข้อมูลทั่วไป

- ชื่อและนามสกุลของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยตั้งเป้าหมายว่าจะสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน ทั้งนี้โดยปกติหัวหน้าครัวเรือนจะเป็นผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนการผลิต และเรื่องอื่นๆที่สำคัญภายในครอบครัว ผู้วิจัยจึงพยายามที่จะสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนเพศชายให้ได้มากที่สุด ในกรณีที่ไม่สามารถที่จะทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนได้ ตัวอย่างผู้ถูกสัมภาษณ์ เปลี่ยนไปเป็นผู้ที่เป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว และจะต้องบรรลุนิติภาวะแล้วเท่านั้น

- สถานที่อยู่ กำหนดรายละเอียดทั้งหมดตั้งแต่ เลขที่ หมู่ที่ ซอย ถนน ตำบล และอำเภอ

- วัน เดือน ปีและเวลาที่ให้สัมภาษณ์

ข. ข้อมูลที่เป็นตัวแปรทางประชากร

- สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์

เพศ

อายุ

ระดับการศึกษา

ภูมิลำเนา (ให้ระบุว่าเกิดที่นี่หรือย้ายมาจากที่อื่น ย้ายจากอำเภอและจังหวัดอะไร นานเท่าใด เหตุผลที่ย้าย)

- สำหรับสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิก

เพศ

อายุ

ระดับการศึกษา

ความเกี่ยวข้องกับหัวหน้าครัวเรือน

ค. ข้อมูลที่เป็นตัวแปรทางสังคม

- สุขภาพอนามัยและการเจ็บป่วยของสมาชิกในครัวเรือน
 - ในรอบปีที่ผ่านมา
 - ค่ารักษาพยาบาล
 - สถานที่รับการศึกษา
- การสาธารณสุข
 - แหล่งน้ำดื่ม
 - แหล่งน้ำใช้
 - การพักผ่อนหย่อนใจ

ง. ข้อมูลที่เป็นตัวแปรทางเศรษฐกิจ

- สถานภาพการทำงาน
- อาชีพหลัก
- อาชีพเสริม
- การถือครองและการใช้ที่ดิน
- รายได้จากประกอบอาชีพหลัก
- รายได้จากประกอบอาชีพเสริม
- รายได้อื่นๆ
- รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต
 - ต้นทุนคงที่
 - ต้นทุนผันแปร
- รายจ่ายที่เป็นค่าใช้จ่ายประจำวัน
 - ค่าอาหาร
 - ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลาน

ค่ารักษาพยาบาล

ค่าบ้านแกง เริงรัมย์

ค่าทำบุญ

ค่าเหล้า/บุหรี่

อื่นๆ

การเตรียมงานภาคสนาม ประเด็นแรกคือการตรวจสอบพื้นที่เขตต่างๆของจังหวัดสมุทรสงครามว่า พื้นที่เขตไหนประชากรประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่อะไรบ้าง เพื่อที่จะได้เตรียมแผนการสำรวจในแต่ละอาชีพได้อย่างถูกต้อง และเพื่อที่จะให้การทำงานของภาคสนามเป็นไปอย่างรวดเร็ว และประหยัดที่สุดเท่าที่จะทำได้ ประเด็นที่สองคือ การศึกษาอบรมพนักงานสัมภาษณ์ทุกคนให้เข้าใจถึงประเด็นของคำถามในแต่ละข้อ รวมทั้งแนะนำวิธีการป้อนคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด

อย่างไรก็ตามการปฏิบัติงานของพนักงานสัมภาษณ์ในภาคสนาม เป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากระยะเวลาที่ทำการสัมภาษณ์ในทางสรรพกร จังหวัดกำลัง เรียกตรวจสอบการเสียภาษีของราษฎรอยู่ ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์จึงมีน้อยมาก พนักงานสัมภาษณ์จึงต้องใช้เวลาอดทนและความพยายามอย่างมาก ในการอธิบายให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจ ในที่สุดก็สำเร็จผลไปด้วยดี เมื่องานสนามได้สิ้นสุดลงในแต่ละวัน พนักงานสัมภาษณ์ทุกคนจะต้องประชุมเพื่อประเมินสภาพปัญหาข้อเท็จจริง ผลของการประเมินนี้มีส่วนอย่างมากในการประเมินความถูกต้องน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลสนาม

ระยะเวลาดำเนินการ

การดำเนินการของโครงการฯ อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ระยะคือ

1. ระยะที่หนึ่ง เป็นระยะเวลาหาข้อมูลทุติยภูมิ เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลเอกสารจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการปกครอง กรมพัฒนาชุมชน หน่วยงานต่างๆ

ของกระทรวงเกษตร และสหกรณ์การเกษตร นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ติดต่อขอความร่วมมืออนุเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดสมุทรสงครามไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม โดยทำนผู้อำนวยความสะดวก สำนักวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ให้ความกรุณาออกจดหมายราชการแนะนำ โครงการฯ ที่ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยการออกแบบสอบถามตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว ในระยะที่หนึ่งที่ได้ ดำเนินการระหว่างเดือน ตุลาคม 2524 ถึง กุมภาพันธ์ 2525

2. ระยะที่สอง เป็นระยะเวลาสำรวจภาคสนาม โดยทำการสัมภาษณ์ครัวเรือน เกษตรต่างๆ ในแต่ละอาชีพตามที่ได้วางแผนไว้ โดยเริ่มจากอาชีพการทำสวนมะพร้าวอาชีพการทำนาถุ้ง อาชีพการทำนาเกลือ และอาชีพการทำสวนลิ้นสี่ ตามลำดับระยะที่สองได้ดำเนินการ ระหว่างเดือน มกราคม 2525 ถึง พฤษภาคม 2525

3. ระยะที่สาม เป็นระยะเวลาการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมด ตลอดจนศึกษาวิจัยปัญหาต่างๆ ในการประกอบอาชีพของครัวเรือน เกษตรที่ทำการสัมภาษณ์เพื่อเสนอแนะวิธีการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ระยะที่สามได้ดำเนินการระหว่างเดือน มิถุนายน 2525 ถึง ตุลาคม 2525

4. ระยะที่สี่ เป็นระยะเวลาทำการสรุปผล และจัดเตรียมแผนภาพและตาราง ประกอบรายงาน ตลอดจนการเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ระยะที่สี่ได้ดำเนินการระหว่าง เดือน ตุลาคม 2525 ถึง ธันวาคม 2525

บริเวณของโครงการ

โครงการวิจัย เรื่องการศึกษาสภาพทาง เศรษฐกิจของประชากร ในเขตจังหวัดสมุทรสงครามได้กำหนดเขตพื้นที่ของอำเภอต่างๆที่เป็นบริเวณโครงการไว้ดังนี้คือ

<u>อำเภอ</u>	<u>ตำบล</u>	<u>ขนาดตัวอย่าง</u>
อัมพวา		142
	สวนหลวง	22
	บางนางลี่	19
	ท่าตา	16

	ปลายโพรงทาง	12
	อัมพวา	11
	บางแค	9
	บางช้าง	9
	วัดประดู่	6
	แพรกหนามแดง	21
	ยี่ล้าร	7
	เหมืองใหม่	10
<u>อำเภอ</u>	<u>ตำบล</u>	<u>ขนาดตัวอย่าง</u>
เมือง		145
	แม่กลอง	24
	บ้านปรก	13
	แหลมใหญ่	12
	บางชันแตก	12
	ลาดใหญ่	11
	คลองเขิน	9
	ท่ายวด	8
	บางกระเจี๊ยะ	2
	บางแก้ว	43
	คลองโคน	11
<u>อำเภอ</u>	<u>ตำบล</u>	<u>ขนาดตัวอย่าง</u>
บางคนที		69
	โรงหีบ	23
	บางคนที	13

<u>อำเภอ</u>	<u>ตำบล</u>	<u>ขนาดตัวอย่าง</u>
	กระดังงา	9
	บางพรหม	5
	จอมปลวก	5
	บางสะแก	14
<hr/>		
รวม 3 อำเภอ	21 ตำบล	ขนาดตัวอย่าง 356
<hr/>		

2. ลักษณะโดยทั่วไป

ลักษณะทางกายภาพ

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดเล็กๆ มีเนื้อที่เพียง 413.8 ตารางกิโลเมตร หรือ 258,625.625 ไร่ เป็นเนื้อที่ถือครองทำการเกษตร 240,077 ไร่ เนื้อที่ปลูกมะพร้าว และไม้ผล 166,029 ไร่ เนื้อที่ทำนา 10,210 ไร่ เนื้อที่ปลูกพืชไร่และพืชผัก 10,432 ไร่ และเป็นเนื้อที่ที่อื่นๆ (ป่าไม้ชายเลน คลอง แม่น้ำและที่รกร้างว่างเปล่า) 18,547 ไร่^{1*} จากแผนที่รูปที่ 2.1 เขตพื้นที่ของจังหวัดสมุทรสงครามสรุปได้ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดราชบุรีในเขตพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก และจังหวัดสมุทรสาคร

ทิศใต้ จรดทะเลตรงปากอ่าวแม่กลองและพื้นที่ในเขตอำเภอบ้านแหลมจังหวัดเพชรบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ พื้นที่ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงครามและอ่าวไทย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดราชบุรีในเขตพื้นที่อำเภอปากท่อและอำเภอวัดเพลง

พื้นที่ของจังหวัดสมุทรสงครามจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือพื้นที่ตอนบนของจังหวัด โดยอาศัยถนนธนบุรี-ปากท่อ ช่วงตำบลแพรง ทนนามแดงถึงตำบลแม่กลองและถนนลำยสมุทรสงครามช่วงตำบลแม่กลองถึงตำบลลาดใหญ่ เป็นตัวแบ่ง พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดจะอยู่ในบริเวณตอนบนของจังหวัด ซึ่งได้แก่พื้นที่ของจังหวัดที่อยู่เหนือถนนลำยสมุทรสงคราม - สมุทรสาคร ช่วงตำบลแม่กลองถึงตำบลลาดใหญ่ ทั้งหมดขึ้นไปด้วย พื้นที่ในบริเวณดังกล่าวจะมีเนื้อที่ประมาณ 237,471 ตารางกิโลเมตร หรือ 148,418.75 ไร่ ส่วนพื้นที่ฝั่งซ้ายทะเลจะมีเนื้อที่ประมาณ 176,330 ตารางกิโลเมตร หรือ 110,206.25 ไร่ (วัดเฉพาะส่วนที่เป็นที่สีดินไม่รวมพื้นที่น้ำในลำนปากอ่าวซึ่งมีอยู่ประมาณ 105.50 ตารางกิโลเมตร)^{2*} พื้นที่ส่วนนี้จะเป็นที่ที่ได้ถนนลำยธนบุรี-ปากท่อ ช่วงตำบลแพรง ทนนามแดงถึงตำบลแม่กลอง และพื้นที่ที่ได้ถนนลำยสมุทรสงคราม - สมุทรสาคร ช่วงตำบลแม่กลอง

1. บรรยายสรุปของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2524

2. แผนประธานการโยธา-โยชน์ที่ดินชายทะเล จังหวัดสมุทรสงคราม, สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2524

ถึงตำบลลาดใหญ่ ลงมาทั้งหมด ฉะนั้นพื้นที่ตอนบนของจังหวัดจะประกอบไปด้วยตำบลต่างๆดังต่อไปนี้ คือตำบลปลายโพพทาง บางชันแตก แพรกหนามแดง วัดประดู่ บางแค บางนางสี เหมืองใหม่ ส่วนหลวง ท้ายหาด บ้านปรก แควอ้อม บางช้าง คลองเขิน นางตะเคียน ท่าคา บางกระบือ จอมปลวก ตอหมะโนราห์ กระดังงา ยายแพง บางคนที บางนกแขวก บางปริงค์ บางพรหม บางสะแก ลาดใหญ่ บางกุ้ง โรงหีบ แม่กลอง และอัมพวา ส่วนพื้นที่ที่ริมชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่ทางตอนล่างของจังหวัดจะประกอบไปด้วย ตำบลยี่สาร คลองโคน แลลมใหญ่ บางจะเกร็ง บางแก้ว และบางส่วนของตำบลแม่กลอง ลาดใหญ่ บางชันแตก และแพรกหนามแดง จังหวัดสมุทรสงครามมีลักษณะพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านพื้นที่ทั่วไปของจังหวัด ทำให้พื้นที่จังหวัดถูกแบ่งออกเป็น 2 ฝั่งคือ ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแม่กลองและฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลอง นอกจากนี้จะมีความสำคัญต่อลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสมุทรสงครามแล้ว แม่น้ำแม่กลองยังเป็นแม่น้ำที่แตกสาขาออกเป็นสาขาลองน้อยใหญ่ เชื่อมติดต่อกันมา กว้าง พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดจึงอุดมสมบูรณ์และเหมาะแก่การเพาะปลูกอย่างยิ่ง ทั้งยังเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญของจังหวัด คลองสายสำคัญที่แตกสาขามาจากแม่น้ำแม่กลองและเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญภายในจังหวัด ตลอดจนเป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงได้ แก่คลองสายต่างๆ ดังรายละเอียดรูป ที่ 2.2

คลองแม่กลอง เป็นคลองที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสงคราม ไหลผ่านท้องที่ตำบลคลองเขิน ตำบลนางตะเคียน ลาดใหญ่ ตลอดจนไปถึงจังหวัดสมุทรสาคร จึงเป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างจังหวัดสมุทรสงครามกับจังหวัดสมุทรสาคร นอกจากนี้ยังเป็นคลองที่เชื่อมต่อกับคลองเขิน และคลองนางตะเคียนซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมภายในที่สำคัญสายหนึ่ง

คลองประชาขุมขึ้น เป็นคลองอยู่ในเขตตำบลส่วนหลวง อำเภออัมพวาไหลผ่านท้องที่ตำบลปลายโพพทาง ส่วนหลวง แพรกหนามแดง ยี่สาร ตลอดจนไปถึงจังหวัดเพชรบุรี และยังเป็นคลองสายสำคัญที่เชื่อมติดต่อกับคลองโพพทาง คลองขุดเล็ก คลองขุดตอนสั้น คลองยี่สาร เก้า คลองบ้านนอก คลองเจ๊กประจูน ตลอดจนไปถึงจังหวัดเพชรบุรี

คลองอัมพวา เป็นคลองอยู่ในเขตอำเภออัมพวา เป็นเส้นทางคมนาคมที่ใช้เชื่อม

พื้นที่ อำเภออัมพวา กับอำเภอเมืองสมุทรสงคราม ไหลผ่านตำบลบางช้าง บ้านปรก คลองเขิน และตำบลแม่กลอง

คลองแควอ้อม เป็นคลองอยู่ในเขตตำบลแควอ้อม อำเภออัมพวา บางครั้งชาวบ้านก็เรียกเป็นแม่น้ำอ้อม ไหลผ่านท้องที่ตำบลเหมืองใหม่ ออกลูกสู่อำเภออัมพวา

คลองบางน้อย เป็นคลองอยู่ในเขตตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที ไหลผ่านท้องที่ตำบลยายแพง และตำบลจอมปลวก ติดต่อกับอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

คลองบางนกแขวก เป็นคลองที่อยู่ในเขตอำเภอบางคนที สามารถติดต่อกับประตูระบายน้ำบางนกแขวก ซึ่งเชื่อมติดต่อกับคลองดำเนินสะดวกในจังหวัดราชบุรี จึงเป็นเส้นทางอีกสายหนึ่งที่ใช้ติดต่อระหว่างจังหวัดสมุทรสงครามกับจังหวัดราชบุรีได้

ถนนเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญอีกทางหนึ่งของจังหวัดสมุทรสงคราม มีถนนเชื่อมระหว่างจังหวัดต่อจังหวัด และถนนภายในจังหวัดติดต่อกับอำเภอต่างๆ คือ

1. ถนนสายธนบุรี - ปากท่อ
2. ถนนเชื่อมระหว่างอำเภอเมืองสมุทรสงคราม - อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
3. ถนนเชื่อมระหว่างอำเภอเมือง - อำเภออัมพวา - อำเภอบางคนที
4. ถนนเชื่อมระหว่างอำเภอเมืองสมุทรสงคราม - จังหวัดสมุทรสาคร
5. ถนนเชื่อมระหว่างอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม - อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

การแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดสมุทรสงครามแบ่งเขตการปกครองออกเป็นการบริหารส่วนภูมิภาค ซึ่งประกอบด้วย อำเภอ 3 อำเภอ 15 ตำบล คือ

อำเภอเมืองสมุทรสงคราม มีพื้นที่ 160.00 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 11 ตำบลคือ

1. คลองเขิน
2. แห้วมใหญ่
3. บ้านปรก

4. คลองโพน
5. บางแก้ว
6. นางตะเคียน
7. บางจะเกร็ง
8. บางชันแตก
9. ท้ายหาด
10. ลาดใหญ่
11. แม่งลอง

อำเภออัมพวา มีพื้นที่ 166.30 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 12 ตำบล คือ

1. เหมืองใหม่
2. บางนางสี
3. ท่าคา
4. แพรกพนามแดง
5. บางแค
6. บางช้าง
7. ส่วนหลวง
8. ปลายโพพทาง
9. แควอ้อม
10. วัดประดู่
11. ยี่ล่ำ
12. อัมพวา

อำเภอบางคนที มีพื้นที่ 73.17 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 12 ตำบลคือ

1. บางพรหม
2. ดอนมะโนรา

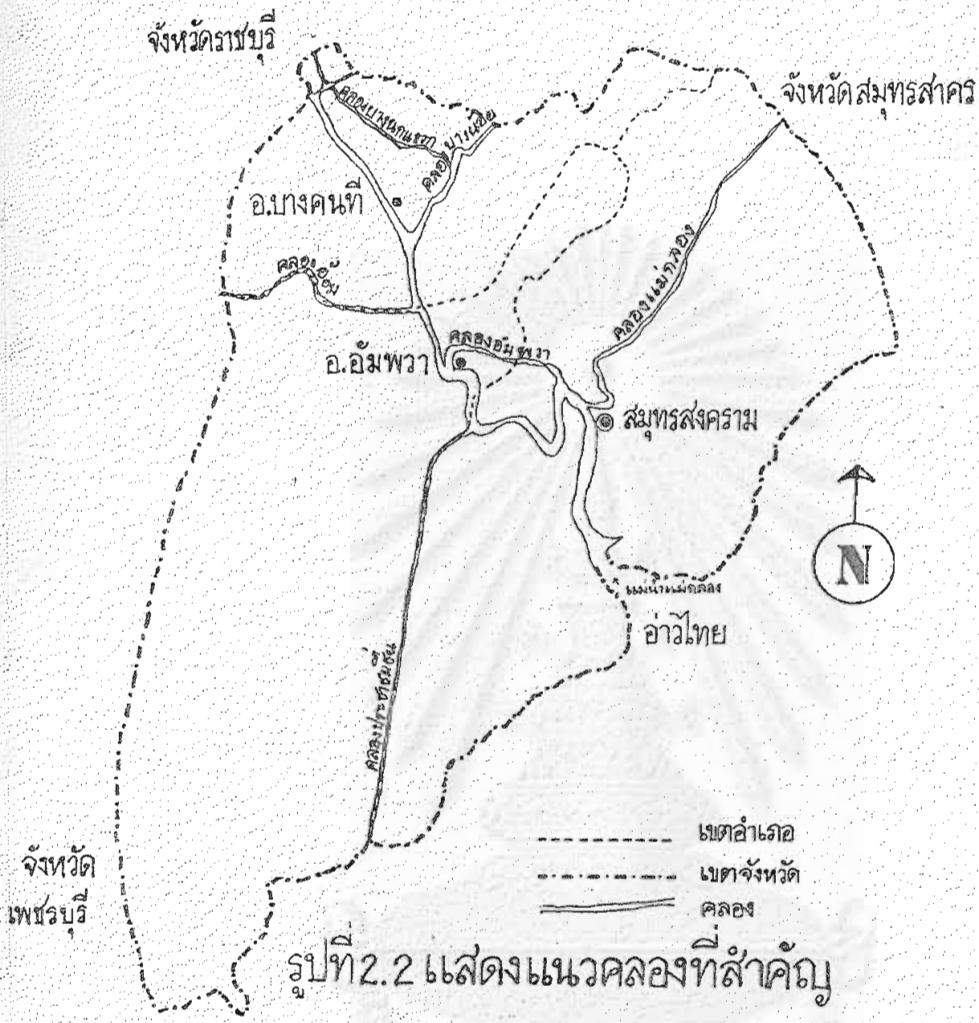
3. บางสะพาน
4. กระดังงา
5. จอมพลวก
6. บางอีรัก
7. บางกระปือ
8. โรงทับ
9. ยาบแพง
10. บางคนที
11. บางกุ่ม
12. บางนกแขวก

การบริหารส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 2 แห่ง

และสุขาภิบาล 2 แห่ง คือ

เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม	มีพื้นที่ 8.00	ตารางกิโลเมตร
เทศบาลตำบลอัมพวา	มีพื้นที่ 2.50	ตารางกิโลเมตร
สุขาภิบาลกระดังงา	มีพื้นที่ 0.83	ตารางกิโลเมตร
สุขาภิบาลบางนกแขวก	มีพื้นที่ 3.00	ตารางกิโลเมตร

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูป 2.3
แสดงแนวถนนที่สำคัญ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

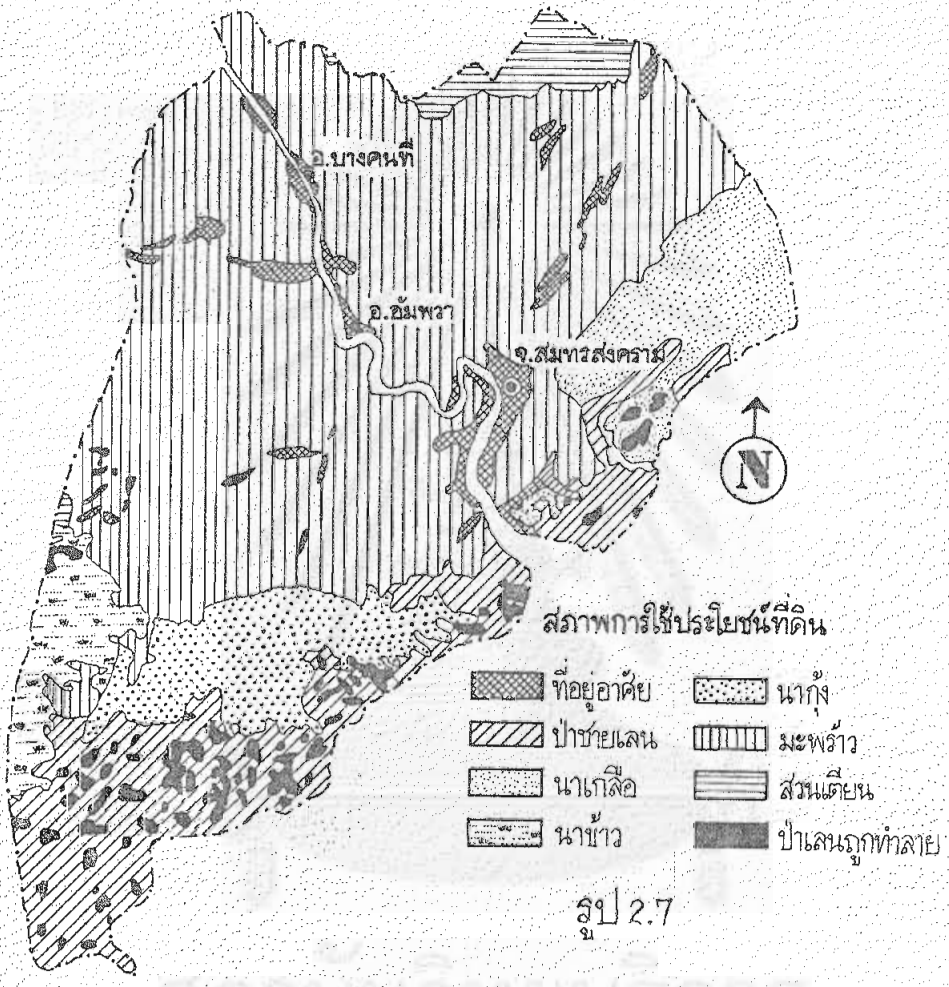
รูป 2.4

อำเภออัมพวา
แผนที่อำเภอบางคนที
จังหวัดสมุทรสงคราม

รูป 2.6

มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สมุทรสงคราม

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ลักษณะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตร

โครงการการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของประชากรในเขตจังหวัดสมุทรสงครามเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนเกษตร การศึกษาเชิงควมที่จะทราบถึงลักษณะโดยทั่วไปของประชากร โดยเฉพาะได้แก่ เกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่และเป็นตัวแปรที่สำคัญ เพื่อเป็นพื้นฐานประกอบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ด้วย

ขนาดของครัวเรือนเกษตร

ขนาดครัวเรือนเกษตรในเขตโครงการจะมีมาชิกต่อครัวเรือนโดยเฉลี่ยตามลักษณะอาชีพ อาชีพทำสวนล้นจีมีสมาชิก 6.4 คนต่อครัวเรือน อาชีพทำสวนมะพร้าวและอาชีพทำนาเกลือมีสมาชิก 6.1 คนต่อครัวเรือนซึ่งนับว่าอาชีพดังกล่าวเป็นอาชีพที่มีครัวเรือนขนาดค่อนข้างใหญ่ ในขณะที่อาชีพทำนาทุ่งมีจำนวนสมาชิกเพียง 4.8 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 1) เมื่อพิจารณาถึงการกระจายของครัวเรือนเกษตร โดยจำแนกตามสมาชิกต่อครอบครัวแล้ว พบว่าอาชีพทำสวนล้นจี ร้อยละ 56.4 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีขนาดครัวเรือนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไปร้อยละ 27.9 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีครัวเรือนตั้งแต่ 4-5 คน ร้อยละ 15.7 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีขนาดครัวเรือน 1-3 คน อาชีพทำสวนมะพร้าวร้อยละ 53.8 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีขนาดครัวเรือนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป ร้อยละ 29.9 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีครัวเรือนตั้งแต่ 4-5 คน ร้อยละ 16.3 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีขนาดครัวเรือน 1-3 คน อาชีพทำนาทุ่งร้อยละ 36.2 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด มีขนาดครัวเรือนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป ร้อยละ 27.5 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด มีครัวเรือนตั้งแต่ 4-5 คน ร้อยละ 36.2 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีขนาดครัวเรือน 1-3 คน อาชีพทำนาเกลือร้อยละ 45.7 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีขนาดครัวเรือน ตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป ร้อยละ 37.1 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีครัวเรือนตั้งแต่ 4-5 คน ร้อยละ 17.2 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีขนาดครัวเรือน 1-3 คน (ตารางที่ 1) จากข้อมูลที่ได้มาที่จะสรุปได้ว่าครัวเรือนเกษตรโดยทั่วไปของพื้นที่ทำการศึกษามีขนาดค่อนข้างใหญ่

ตารางที่ 1 ลักษณะทั่วไปของประชากรในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม

รายการ	หน่วย	ประเภทของอาชีพ			
		ทำสวนมะพร้าว	ทำนาเกลือ	ทำมาค้า	ทำสวนส้ม
<u>ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์</u>					41 - 50
ช่วงอายุเฉลี่ย	ปี	41 - 50	41 - 50	31 - 40	60 ขึ้นไป
ระดับการศึกษา					
- ไม่ได้รับการศึกษา	%	4.8	11.4	2.1	12.5
- ประถมศึกษา	%	87.2	88.6	91.5	70.8
- มัธยมศึกษา	%	7.6	-	6.4	12.5
- อุดมศึกษา	%	-	-	-	-
* อื่นๆ	%	0.4	-	-	4.2

ตารางที่ 1 ต่อ สภาวะทั่วไปของประชากรในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม

	หน่วย	ประเภทของอาชีพ			
		วัด	ท่าลำนมะพร้าว	ท่านาเกลือ	ท่านาทุ่ง
<u>ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครัวเรือน</u>					
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	คน	8.1	6.1	4.8	6.4
ระดับการศึกษา					
- ไม่ได้รับการศึกษา	%	4.6	5.6	1.4	5.9
- ประถมศึกษา	%	71.2	71.4	80.7	45.1
- มัธยมศึกษา	%	9.4	10.8	5.1	15.7
- อุดมศึกษา	%	2.1	0.9	-	7.3
- อื่นๆ	%	5.5	1.9	0.9	16.3
- ไม่เข้าเกณฑ์ศึกษา	%	7.3	9.4	11.9	9.15

บุคคลในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตร

ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของคำว่า "บุคคลในวัยทำงาน" ไว้คือ บุคคลที่มีอายุช่วง 11-64 ปี ทั้งนี้เนื่องมาจากโดยทั่วไปเด็กที่อาศัยอยู่ในชนบทส่วนใหญ่เมื่อจบการศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว (ประมาณอายุ 11 ขวบ) ก็ออกมาช่วยบิดามารดาประกอบอาชีพ ส่วนผู้สูงอายุซึ่งกำหนดเอาไว้ตั้งแต่อายุ 65 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่ไม่ได้อยู่ในวัยทำงานแล้ว

จากการศึกษาพบว่า อาชีพส่วนใหญ่ของครัวเรือนเกษตรหนึ่งๆ จะมีบุคคลในวัยทำงานโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 5.1 คน อาชีพส่วนใหญ่ของครัวเรือนเกษตรหนึ่งๆ จะมีบุคคลในวัยทำงานโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.7 คน อาชีพทำนาเกลือครัวเรือนเกษตรหนึ่งๆ จะมีบุคคลในวัยทำงานโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.9 คน อาชีพทำนาุ้งครัวเรือนเกษตรหนึ่งๆ จะมีบุคคลในวัยทำงานโดยเฉลี่ย 4 คน การกระจายของบุคคลในวัยทำงาน วัยเด็ก และคนชราของครัวเรือนเกษตรแสดงได้จากตารางที่ 1.2 ซึ่งจะเห็นว่า อาชีพทำสวนส้มร้อยละ 79 ของสมาชิกครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน ร้อยละ 13.7 ของสมาชิกครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยเด็ก และร้อยละ 7.3 ของสมาชิกครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยชรา อาชีพทำสวนมะพร้าวร้อยละ 77.5 ของสมาชิกครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน ร้อยละ 17.8 ของสมาชิกครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยเด็ก และร้อยละ 4.7 ของสมาชิกครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยชรา อาชีพทำนาเกลือร้อยละ 81.3 ของสมาชิกครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน ร้อยละ 16.4 ของสมาชิกครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยเด็ก และร้อยละ 2.3 ของสมาชิกครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยชรา อาชีพทำนาุ้งร้อยละ 82.5 ของสมาชิกครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน ร้อยละ 16.6 ของสมาชิกครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยเด็ก และร้อยละ 0.9 ของสมาชิกครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยชรา

ตารางที่ 1.2 ร้อยละของประชากรในวัยทำงาน วัยชรา และเด็ก

อาชีพ	อายุต่ำกว่า 11 (วัยเด็ก)	อายุ 11-64 (วัยทำงาน)	อายุ 65 ขึ้นไป (วัยชรา)
ทำสวนมะพร้าว	17.8	77.5	4.7
ทำนาเกลือ	16.4	81.3	2.3
ทำนาทุ่ง	16.6	82.5	0.9
ทำสวนลิ้นสี	13.7	79.0	7.3

ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร

โดยปกติแล้วหัวหน้าครัวเรือนจะเป็นผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนการผลิต และเรื่องอื่นๆที่สำคัญภายในครอบครัว ผู้วิจัยจึงพยายามที่จะสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนเกษตรให้ได้มากที่สุด ในกรณีที่ไม่สามารถที่จะทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนได้ ตัวอย่างผู้ถูกสัมภาษณ์จะถูกเปลี่ยนไปเป็นผู้ที่เป็นกำลังสำคัญ ในการหาเลี้ยงครอบครัว และจะต้องบรรลุผลภาวะแล้วเท่านั้น แต่จากการสัมภาษณ์ที่ผ่านมาพบว่า โชคดีมากที่ตัวอย่างครัวเรือนเกือบจะทั้งหมดได้มีโอกาสสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนโดยตรง มีอยู่เพียง 3-4 รายเท่านั้นที่ไม่ใช่หัวหน้าครัวเรือน

1.) อายุของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร

จากการสำรวจพบว่า อาชีพทำสวนมะพร้าวหัวหน้าครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.6 รองลงไปที่ช่วงอายุ 51-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.8 มีเพียงร้อยละ 8.8 ของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุอยู่ในช่วง 20-30 ปี เท่านั้น อาชีพทำมาเกสิหัวหน้าครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.5 รองลงไปที่คือช่วง อายุ 31-40 ปี และ 51-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.9 ทั้งสองช่วงอายุ มีเพียงร้อยละ 20 ของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุอยู่ในช่วง 20-30 ปี เท่านั้นอาชีพทำกัญหัวหน้าครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงไปที่คือช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 33.3 ทั้งสองช่วงอายุ รองลงไปที่คือช่วงอายุ 51-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 25 มีเพียงร้อยละ 4.2 ของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุอยู่ในช่วง 20-30 ปี และช่วง 31-40 ปี เท่านั้นจากข้อมูลดังกล่าวจะชี้ให้เห็นว่า หัวหน้าครัวเรือนเกษตรโดยทั่วไปแล้วจะเป็นบุคคลที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ยกเว้นอาชีพทำกัญที่หัวหน้าครัวเรือนเกษตรจะเป็นบุคคลที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป แต่อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์พอสรุปได้ว่าหัวหน้าครัวเรือนเกษตรโดยทั่วไปเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว และมีประสบการณ์ในการทำงานและการดำรงชีวิตดีพอควร (ตารางที่ 1.3)

การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร

จากการสำรวจในเขตโครงการพบว่า หัวหน้าครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่มีศักรศึกษาในระดับประถมศึกษา อาชีพทำสวนมะพร้าว ร้อยละ 87.2 ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร

ตารางที่ 1.3 ร้อยละของการกระจายตามช่วงอายุต่างๆของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร

อาชีพ	20 - 30 ปี	31 - 40 ปี	41 - 50 ปี	51- 59 ปี	60 ปีขึ้นไป
ทำสวนมะพร้าว	8.8	19.2	29.6	26.8	15.6
ทำนาเกลือ	20.0	22.9	28.5	22.9	5.7
ทำนาอู้ง	31.9	34.0	14.9	17.0	2.2
ทำสวนลิ้นจี่	4.2	4.2	33.3	25.0	33.3

มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงไปคือการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 7.6 ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย คิดเป็นร้อยละ 4.8 อาชีพพ่อกาเกลือ ร้อยละ 94.3 ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย คิดเป็นร้อยละ 5.7 อาชีพพ่อกาเกลือ ร้อยละ 91.5 ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงไปคือการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 6.4 มีผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย คิดเป็นร้อยละ 2.1 อาชีพพ่อค้าคนจีน ร้อยละ 70.8 ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงไปคือการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาและไม่ได้รับการศึกษาเลย คิดเป็นร้อยละ 12.5 เท่ากัน จากข้อมูลดังกล่าวพอสรุปได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในเขตโครงการ โดยทั่วไปเป็นผู้ที่มีการศึกษาปานกลางและสามารถอ่านออกเขียนได้ (ตารางที่ 1.4)

การศึกษาของบุคคลในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตรกร

การศึกษาของบุคคลในครอบครัวที่อยู่ในวัยทำงานก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะการที่บุคคลทั่วไปมีการศึกษาดี การประกอบอาชีพก็จะเป็นไปอย่างกว้างขวาง และมีประสิทธิภาพ จากการสำรวจพบว่า อาชีพพ่อค้าคนจีนหรือบุคคลในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตรกร ร้อยละ 74.2 เป็นผู้มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 11.7 ของครัวเรือนเกษตรกรเป็นผู้มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีเพียงร้อยละ 3.3 ของประชากรที่อยู่ในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตรกร เป็นผู้ที่ไม่เคยได้รับการศึกษาเท่านี้ อาชีพพ่อกาเกลือบุคคลในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตรกร ร้อยละ 71.4 เป็นผู้มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 10.8 ของครัวเรือนเกษตรกร เป็นผู้มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีเพียงร้อยละ 5.6 ของประชากรที่อยู่ในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตรกร เป็นผู้ที่ไม่เคยได้รับการศึกษา อาชีพพ่อกาเกลือบุคคลในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตรกร ร้อยละ 92 เป็นผู้มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 5.6 ของครัวเรือนเกษตรกรเป็นผู้มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีเพียงร้อยละ 1.2 ของประชากรที่อยู่ในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตรกร เป็นผู้ที่ไม่เคยได้รับการศึกษา อาชีพพ่อค้าคนจีนบุคคลในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตรกร ร้อยละ 44.3 เป็นผู้มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 19.1 ของครัวเรือนเกษตรกร เป็นผู้มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีเพียงร้อยละ 3.3 ของประชากรที่อยู่ในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตรกร เป็นผู้ที่ไม่เคยได้รับการศึกษา จากข้อมูลที่ได้อธิบายมาแล้วว่าบุคคลในวัยทำงานของ

ตารางที่ 1.4 ร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนเกษตร กระจายตามระดับการศึกษา

อาชีพ	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อุดมศึกษา	ไม่ได้รับการศึกษา	อื่นๆ
ทำสวนมะพร้าว	87.2	7.6	-	4.8	0.4
รับจ้างก่อสร้าง	94.3	-	-	5.7	-
ทำนา	91.5	6.4	-	2.1	-
ทำสวนผลไม้	70.8	12.5	-	12.5	4.2

ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ในเขตโครงการ เป็นผู้มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาซึ่งสามารถอ่านออกเขียนได้ อาชีพส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างในโรงงานของครัวเรือนเกษตรมีระดับการศึกษาสูงกว่าอาชีพทำสวนมะพร้าว ทำนาเกลือและ ทำนาทุ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากอัตราการร้อยละของประชากรในโรงงานของครัวเรือนเกษตรที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาต่ำกว่าอาชีพอื่นๆ ดังกล่าวอยู่มาก แต่อัตราร้อยละของประชากรในโรงงานของครัวเรือนเกษตรที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และ อุดมศึกษาสูงกว่า (ตารางที่ 1.5)

ตารางที่ 1.5 ร้อยละของประชากรในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตร กระจายตามระดับการศึกษา

อาชีพ	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อุดมศึกษา	ไม่ได้รับการศึกษา	อื่นๆ
ทำสวน ขนสัตว์	74.2	11.7	3.1	3.3	7.7
ทำนาเกลือ	71.4	10.8	0.9	5.6	11.3
ทำนาข้าว	92.0	5.6	-	1.2	1.2
ทำสวนผลไม้	44.3	19.1	12.4	3.3	20.9

4. การประกอบอาชีพและการถือครองที่ดินของ เกษตรกร

การประกอบอาชีพ

สมาชิกในครัวเรือน เกษตรนอกจากจะประกอบอาชีพทางการ เกษตร แล้วบางคนยังประกอบอาชีพอื่นๆด้วย เช่นรับจ้างทั่วไป ค้าขาย รับราชการ จากการสำรวจ ตัวอย่างครัวเรือนที่มีอาชีพทำสวนมะพร้าว พบว่า ร้อยละ 68.4 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด ไม่มีอาชีพเสริม ร้อยละ 18.4 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีอาชีพเสริมคือรับจ้างทั่วไป ซึ่งเป็นอาชีพเสริมที่มีมากที่สุด อาชีพทำนาเกลือ ร้อยละ 30 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดไม่มีอาชีพเสริม ร้อยละ 42.5 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีอาชีพเสริมคือรับจ้างทั่วไป อาชีพเสริมที่สำคัญรองลงไปก็คือการทำนาถุ้ง คิดเป็นร้อยละ 15 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด อาชีพทำนาถุ้ง ร้อยละ 77.6 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดไม่มีอาชีพเสริม ร้อยละ 10.2 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีอาชีพเสริมคือรับจ้างทั่วไป อาชีพเสริมอื่นๆ คิดเป็นอัตราร้อยละ 12.2 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดได้แก่ การทำนา การส่งปลาในนาถุ้งซึ่งเป็นผลพลอยได้จาก การเลี้ยงกุ้ง อาชีพทำสวนลิ้นจี่มีเพียงร้อยละ 2.3 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเท่านั้นไม่มีอาชีพเสริม ร้อยละ 72 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีอาชีพเสริม คือการทำสวนผลไม้ต่างๆ การปลูกมะพร้าวเป็นอาชีพเสริมที่มีมากที่สุด จากข้อมูลที่ได้ขอสรุปได้ว่าอาชีพทำนาถุ้ง เป็นอาชีพที่สมาชิกในครัวเรือนเกษตรประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีอาชีพเสริมมากที่สุด รองลงไปคืออาชีพทำสวนมะพร้าว ในขณะที่อาชีพทำสวนลิ้นจี่เป็นอาชีพที่สมาชิกครัวเรือนเกษตรประกอบอาชีพอื่นเป็นอาชีพเสริมเกือบทุกตัวอย่างครัวเรือน (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2

ร้อยละของอาชีพเสริม

อาชีพ	ร้อยละของอาชีพเสริม						
	รับจ้างทั่วไป	ค้าขาย	รับราชการ	ทำสวนผลไม้	ทำนาถ้าง	อื่นๆ	ไม่มีอาชีพเสริม
ทำสวนมะพร้าว	18.4	2.8	2.0	3.6	-	4.8	68.4
ทำนาเกลือ	42.5	7.5	2.5	-	15.0	2.5	30.0
ทำนาถ้าง	10.2	-	-	-	-	12.2	77.6
ทำสวนลิ้นี่	4.7	7.0	72.0	-	-	7.0	2.3

การถือครองที่ดินของเกษตรกร

ครัวเรือนเกษตรกรในเขตโครงการ โดยทั่วไปมีขนาดเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย

ต่อครัวเรือนคือ อาชีพทำสวนมะพร้าวมีขนาดเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน 10.2 ไร่

อาชีพทำนาเกลือมีขนาดเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน 35.6 ไร่ อาชีพทำนาถั่วมีเนื้อที่ถือ

ครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน 79.8 ไร่ อาชีพทำสวนลิ้นสีมีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน 8.2

ไร่ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าขนาดเนื้อที่ถือครองต่อครัวเรือนเกษตรกรในแต่ละอาชีพจะแตกต่างกันมาก

ดังนั้นจึงเห็นได้จากอาชีพทำสวนลิ้นสีเป็นอาชีพที่มีขนาดเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน

ต่ำสุด ส่วนอาชีพทำนาถั่วเป็นอาชีพที่มีขนาดเนื้อที่ถือครองต่อครัวเรือนเกษตรกรสูงสุด (ตารางที่

2.1) การถือครองที่ดินในแต่ละอาชีพนั้นยังมีทั้งที่ดิน ที่เป็นของตนเองทั้งหมด ที่ดินของ

ตนเองบางส่วน ที่ดินเช่าจากผู้อื่น และที่ดินผู้อื่นให้ทำเปล่า

ที่ดินของตนเองทั้งหมด หมายถึงครัวเรือนเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินทำกินทั้งหมด

ที่ดินของตนเองบางส่วน หมายถึงครัวเรือนเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินทำกินส่วนหนึ่ง

และเช่าที่ดินของผู้อื่นเพิ่มเติมบางส่วน

ที่ดินเช่าจากผู้อื่น

หมายถึงครัวเรือนเกษตรกรต้องเช่าที่ดินทำกินจากผู้อื่นทั้ง

หมด โดยไม่มีที่ดินทำกินของตนเองเลย

ที่ดินผู้อื่นให้ทำเปล่า

หมายถึงครัวเรือนเกษตรกรที่เข้าทำกินบนที่ดินของบุคคล

อื่นๆ โดยไม่เสียค่าเช่าใดๆ

จากการสำรวจพบว่าอาชีพทำสวนมะพร้าว ร้อยละ 62.4 ของครัวเรือนเกษตรกร

ทั้งหมดเป็นเจ้าของที่ดินทำกินของตนเอง ร้อยละ 11.6 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดเป็นเจ้าของ

ที่ดินทำกินของตนเองบางส่วน ร้อยละ 25.6 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดเป็นผู้เช่าที่ดิน

จากผู้อื่น และร้อยละ 0.4 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดเป็นผู้ทำกินบนที่ดิน ที่ผู้อื่นให้ทำเปล่า

อาชีพทำนาเกลือร้อยละ 11.4 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดเป็นเจ้าของที่ดินทำกินของตน

เอง ร้อยละ 8.6 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดเป็นเจ้าของที่ดินทำกินของตนเองบางส่วน

ร้อยละ 77.1 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดเป็นผู้เช่าที่ดินจากผู้อื่น และร้อยละ 2.9 ของ

ครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นผู้ทำกินบนที่ดินที่ผู้อื่นให้ทำเปล่า อาชีพทำนาถุ้ง ร้อยละ 23.4 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นเจ้าของที่ดินทำกินของตนเองร้อยละ 19.2 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด เป็นเจ้าของที่ดินทำกินของตนเองบางส่วน ร้อยละ 55.3 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นผู้เช่าที่ดินจากผู้อื่น และร้อยละ 2.1 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นผู้ทำกินบนที่ดินที่ผู้อื่นให้ทำเปล่า อาชีพทำสวนผลไม้ร้อยละ 69 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นเจ้าของที่ดินทำกินของตนเอง ร้อยละ 17.2 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด เป็นเจ้าของที่ดินทำกินของตนเองบางส่วน ร้อยละ 6.9 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นผู้เช่าที่ดินจากผู้อื่น และอีกร้อยละ 6.9 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นผู้ทำกินบนที่ดินที่ผู้อื่นให้ทำเปล่า เมื่อพิจารณาทางด้านที่ดินทำกินของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเห็นได้ว่า ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ยังมีปัญหาเรื่องที่ดินทำกินไม่เพียงพอ อาชีพทำนาเกลือเป็นอาชีพที่มีปัญหา เรื่องที่ดินทำกินไม่เพียงพอมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.7 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด รองลงไปคืออาชีพทำนาถุ้ง คิดเป็นร้อยละ 74.5 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด อาชีพทำสวนมะพร้าวเป็นอาชีพที่มีปัญหา เรื่องที่ดินทำกินไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 37.2 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด ซึ่งนับว่ามีปัญหาน้อยกว่าอาชีพทำนาเกลือ และทำนาถุ้ง แต่ก็ยังคิดว่าปัญหาเรื่องที่ดินทำกินไม่เพียงพอเป็นปัญหาที่สำคัญของครัวเรือนเกษตรที่มีอาชีพทำสวนมะพร้าว อาชีพทำสวนผลไม้เป็นอาชีพที่ประสบปัญหาที่ดินทำกินไม่เพียงพอ น้อยกว่าอาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 24.1 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด (ตารางที่ 2.2)

ตารางที่ 2.1 ขนาดเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน

อาชีพ	เนื้อที่ถือครอง (ไร่)
ทำสวนมะพร้าว	10.2
ทำนาเกลือ	36.6
ทำนาถั่ว	79.8
ทำสวนลิ้นจี่	8.2

ตารางที่ 2.2 ร้อยละของครัวเรือนเกษตรแยกตามลักษณะการถือครองที่ดิน

อาชีพ	เป็นเจ้าของเอง ทั้งหมด	เป็นเจ้าของเอง บางส่วน	เช่าผู้อื่น	ผู้อื่นให้เช่าเปล่า
ทำสวนมะพร้าว	62.4	11.6	25.6	0.4
ทำนาเกลือ	11.4	8.6	77.1	2.9
ทำนาถั่ว	23.4	19.2	55.3	2.1
ทำสวนลิ้นจี่	69.0	17.2	6.9	6.9

5. ลักษณะการผลิต

การทำน้ำตาลมะพร้าว

ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของศัพท์ " อาชีพทำล่วนมะพร้าว " ในรายงานว่า หมายถึงการทำล่วนมะพร้าวเพื่อทำน้ำตาล

น้ำตาลมะพร้าว เป็นผลผลิตที่ได้จากน้ำตาลดิบ หรือบางทีก็เรียกว่าน้ำตาลไหล ล่วนของมะพร้าวที่จะให้น้ำตาลดิบนี้ก็คือ สั้นมะพร้าว หรือที่ชาวบ้านโดยทั่วไปเรียกว่างวง มะพร้าว ฉะนั้นมะพร้าวที่เหมาะสมแก่การทำน้ำตาลมะพร้าว จะต้องเป็นมะพร้าวพันธุ์ที่ขนาดของ สั้น หรือวงมีขนาดใหญ่หรือยาว เพราะจะทำให้การปาดงวง ได้ปริมาณของน้ำตาลดิบมาก เพียง พอแก่การนำไปทำน้ำตาลมะพร้าว มะพร้าวที่มีคุณสมบัติดังกล่าวและถือได้ว่าเป็นมะพร้าวพันธุ์ ที่เหมาะสมแก่การทำน้ำตาลมะพร้าวมากที่สุด ก็คือ มะพร้าวพันธุ์หมูลีกลาย ซึ่งเป็นมะพร้าวที่มี ลูกเล็กลำต้นมีขนาดเล็กลงและเติบโตช้ากว่ามะพร้าวพันธุ์อื่น ซึ่งสามารถทำน้ำตาลได้นานปีกว่า นอกจากมะพร้าวพันธุ์หมูลีกลายแล้ว มะพร้าวพันธุ์อื่นๆ ก็สามารถใช้ทำน้ำตาลมะพร้าวได้ อาทิ เช่น มะพร้าวพันธุ์ชมพู หมูลีหม้อ หมูลีไฟ หมูลีเหลือง ตลอดจนมะพร้าวใหญ่ ซึ่งโดยปกติแล้ว มะพร้าวพันธุ์นี้ หรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่ามะพร้าวแกงนั้นโดยมากแล้วชาวสวนจะเก็บผลขาย มากกว่าที่จะเอามาทำน้ำตาลมะพร้าว แต่ในคราวใดที่น้ำตาลมะพร้าวมีราคาดี มะพร้าวใหญ่ ก็จะถูกนำมาใช้ทำน้ำตาลมะพร้าวด้วยเช่นกัน ^{1*}

จำนวนต้นมะพร้าวที่ใช้ทำน้ำตาลนี้ จะมีมากหรือน้อยผิดกันไปตามฤดูกาลออก สั้น ถ้าหากมีใช้ฤดูออกสิ้นแล้ว มะพร้าวที่ใช้ทำน้ำตาลจะมีจำนวน คือมี 1 สั้นต่อต้น ส่วน 2 สั้น ต่อต้น ก็มีบ้างแต่น้อย แต่เมื่อถึงฤดูออกสิ้น มะพร้าวต้นหนึ่งๆจะมีสิ้นโดยเฉลี่ยแล้ว 2 สั้นต่อต้น สั้นหรือวงมะพร้าวนี้เมื่อสิ้นแรก เริ่มออกมาได้ประมาณครึ่งหนึ่ง สั้นที่สองก็จะเริ่มออกมาแทนอีก เป็นเช่นนี้เรื่อยไป สั้นหรือวงมะพร้าวที่ขึ้นมาก่อนนี้จะเรียกว่างวงที่ ส่วนสิ้นหรือวงมะพร้าวที่ งอกตามออกมาทีหลังนี้ ก็จะเรียกว่างวงน้อง ฉะนั้นวงที่นี้จะเป็นส่วนสิ้นหรือวงมะพร้าวที่อยู่ในระยะ ที่มีความเหมาะสมในการให้น้ำตาลดิบ ส่วนวงน้องนั้นก็จะเป็นส่วนสิ้นหรือวงมะพร้าว ที่เจริญเติบโต ขึ้นมาในระยะเวลาที่ไล่เลี่ยกับวงที่ และพร้อมที่จะให้น้ำตาลดิบแทนวงที่ต่อไป

1. อุกิต นาคสวัสดิ์ ภาวะการผลิตและการค้ำน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงครามและ สมุทรสาคร พ.ศ. 2508-2509 (กรุงเทพฯสำนักการวิจัยแห่งชาติ2511) หน้า 1-2

โดยปกติแล้วมะพร้าวต้นหนึ่งๆ ในปีหนึ่งจะมีจั่นเฉลี่ยแล้ว ประมาณ 10 จั่นต่อปี แต่ มะพร้าวที่เหมาะสมแก่การทำน้ำตาลนั้นควรจะมียั่นอยู่ระหว่าง 12-14 จั่นต่อปี จั่นหรือวงมะพร้าว อันหนึ่งโดยปกติแล้วจะให้น้ำตาลได้เป็นเวลา 1-2 เดือน จั่นหรือวงมะพร้าวที่มีลักษณะเหมาะสมแก่การทำน้ำตาลมะพร้าวคือ สามารถจะให้น้ำตาลดิบในปริมาณที่มากพอแก่การนำไปเคี่ยวทำน้ำตาลมะพร้าว ก็คือ วงงวงที่ไม่แก่หรืออ่อนจนเกินไป หรือที่ชาวบ้านเรียกกันโดยทั่วไปว่าวงกำลัง จั่นหรือวงมะพร้าวประเภทนี้มีลักษณะสำคัญซึ่งเป็นที่สังเกตของชาวสวนตาลโดยทั่วไปก็คือ วงงประเภทนี้ตรง โคนวงงจะผิมนูนโปนออกทางด้านข้างทั้ง 2 ข้างของวงง ข้างละตุ่ม ตุ่มดังกล่าวนี้ เรียกกันโดยทั่วไปว่า ละตือวงง วงงที่อ่อนเกินไปจะไม่มี ละตือวงงปรากฏให้เห็น แต่ถ้าเป็นวงงที่แก่เกินไปก็จะมีละตือวงงปรากฏอยู่ ฉะนั้นหากใช้วิธีการดังกล่าวเป็นหลักในการพิจารณาอย่าง เดียว อาจจะทำให้ได้วงงที่แก่เกินไป ซึ่งไม่เหมาะสมนำไปใช้ในการทำน้ำตาลมะพร้าว ดังนั้นจึงยังต้อง พิจารณาดูจากบริเวณเส้นขอบของวงงอีกว่าในบริเวณดังกล่าวนี้มีเส้นขีดเป็นร่องๆ จำนวนมาก ปรากฏขึ้นหรือไม่ หรือเรียกว่าวงงที่แตกกลายงาหรือไม่ ถ้าจั่นหรือวงมะพร้าววงไหนเป็นวงง แก่ ร่องดังกล่าวที่ปรากฏขึ้น จะมีขนาดใหญ่กว่า เมื่อเทียบกับวงงกำลังอย่างเห็นได้ชัด วิธีการดูลาย งาที่กลายวงงนี้ยังใช้เป็นหลักในการพิจารณาดูว่าวงงไหนเป็นวงงกำลังได้ในการที่ละ ตือวงงถูก กาบหุ้มจนมองไม่เห็น

เมื่อพิจารณาเลือกได้วงงกำลังแล้ว ขึ้นต่อไป ก็จะทำการปาดตาล เพื่อเอาน้ำตาลดิบ ออกมา มีวิธีการทำดังนี้คือ ในขั้นแรกจะตัดปลายวงงออกเพื่อเปิดช่องทางสำหรับให้น้ำตาลดิบ ไหลออกมาจากนั้นก็จะดึงกาบรอกออก เพื่อให้การเหนียววงงทำได้ง่าย เหนียววงงให้แยกออกจาก กาบแล้วจึงเหนียวลงดิน การเหนียววงงจะต้องค่อยๆ กระทำทุกวัน จะกระทำที่เดียวไม่ได้ เพราะจะทำให้วงงมะพร้าวนั้นหักได้ การเหนียวมะพร้าวนี้จะต้องกระทำจนกระทั่งปลายวงงนั้น ชีลงดิน หรือเรียกว่า ใต้ร่อง ซึ่งโดยปกติแล้วจะใช้เวลาประมาณ 7-8 วัน การเหนียววงง มะพร้าวนี้ จะกระทำโดยใช้เชือกผูกกระหว่างวงงมะพร้าวที่ต้องการเหนียวกับทางมะพร้าวทาง ที่ล้ามถัดลงไป ทั้งนี้เพราะหากเหนียวกับทางมะพร้าวอื่น น้ำตาลจะไหลได้ยาก เมื่อเหนียวจนวงง มะพร้าวอันปลายชีลงดินแล้ว ก็จะเอาเปลือกหุ้มวงงออกแล้วรูดคอกทิ้งไป

ทั้งนี้เพราะหากไม่รู้ต.เอาดอกออกแล้วน้ำตาลที่ได้จะน้อยลง เพราะน้ำตาลบางส่วนจะถูกนำไปเลี้ยง
ส่วนดอก หลังจากนั้นแล้วก็เอา.เชือกมามัดวงเป็นเปราะๆ ประมาณ 3-4 เปราะแต่ละเปราะ
ห่างกันประมาณ 4 นิ้ว เพื่อป้องกันไม่ให้วงนั้นบานออก หลังจากนั้นก็จะปล่อยให้น้ำตาลหยดลง
ดิน รอนกว่าน้ำตาลที่หยดลงดินนั้นไม่เป็นฟองแล้ว จึงจะนำเอากะบอกขึ้นไปรองเอาน้ำตาล
ดิบ กระบอกที่นำขึ้นไปรองเอาน้ำตาลดิบนั้นจะต้องใส่เปลือกไม้พยอม หรือเปลือกไม้ไผ่ต้มไว้
ที่ก้นกระบอกประมาณ 3-4 ชั้น เพื่อป้องกันมิให้น้ำตาลที่รองได้นั้นบูดเปรี้ยว นอกจากนี้แล้วยังทำ
ให้น้ำตาลที่ได้นั้นแห้งอีกด้วย เมื่อเอากะบอกขึ้นไปรองแล้ว ชาวสวนก็ต้องขึ้นตาลอีกวันละ 2
เวลา เช้า - เ็น เพื่อไปผ่านวงนั้นให้น้ำตาลไหลอยู่ตลอดเวลา การผ่านนั้นจะต้องผ่าน
อย่างบางๆ โดยปกติวงมะพร้าววงหนึ่งจะให้น้ำตาลดิบได้ ประมาณ 2 เดือน

เมื่อได้น้ำตาลดิบในปริมาณที่เพียงพอแล้ว ขึ้นต่อไปก็ต้องกรองเอาเปลือกไม้พยอม
หรือ ไม้ไผ่ต้ม ตลอดจนสิ่งสกปรกต่างๆออกจากน้ำตาลดิบนั้นเสียก่อน จากนั้นก็นำไปเคี่ยวในกระ
ทะ ในขณะที่กำลังเคี่ยวอยู่นั้นจะต้องคอยช้อน เอาฟองที่เกิดขึ้นออก เพื่อให้ น้ำตาลมะพร้าวที่ได้นั้น
ขาวจากนั้นจึงจะรอนกระเท่งน้ำตาลดิบที่เคี่ยวอยู่นั้นเคือดมากๆ แล้วจึงเอาที่คลุมกระทะ ซึ่ง
เรียกว่า กง มีลักษณะคล้ายเข่ง ลานด้วยไม้ไผ่ ความสูงประมาณ 50 ซม. ครอบลงไปปากกระ
ทะ เพื่อป้องกันมิให้น้ำตาลที่เคือดไหลกลับขึ้นมาออกนอกกระทะ แล้วจะเอาที่คลุมกระทะดังกล่าวออก
เมื่อปริมาณน้ำตาลในกระทะลดน้อยลง จนไม้ไหลล้นออกนอกกระทะ ผู้ผลิตบางรายไม่นิยมใช้ที่คลุม
กระทะ แต่กลับใช้น้ำมันขี้หมูแทน เมื่อน้ำตาลเคือดก็ทำการหยดน้ำมันขี้หมูลงไปในกระทะ ประมาณ
2-3 หยด ฟองน้ำตาลเมื่อถูกน้ำมันก็จะยุบตัวลงทันที นับว่าได้ผลดีเช่นกัน บางรายไม่ได้ใช้ที่คลุม
กระทะ หรือ น้ำมันขี้หมู แต่กลับใช้หางมะพร้าวแห้งแทน คือ เมื่อน้ำตาลเคือดฟองน้ำตาลก็จะล้น
ผู้ผลิตที่ว่านี้ก็จะเอาใบมะพร้าว 2-3 ใบ (ไม่ใช้ทั้งหาง) วางทาบปากกระทะ เมื่อฟองน้ำตาล
ถูกใบมะพร้าวก็จะยุบตัวลงทันทีไม่ล้นออกนอกกระทะ^{1*} จากนั้นเมื่อน้ำตาลเริ่มเหนียวเต็มอันเรื่อยๆ
เมื่อน้ำตาลเริ่มเหนียวไฟที่ไ้ก็ควรจะตั้งไฟอ่อนลง ซึ่งชาวสวนตาลจะททำให้ไฟอ่อนลงโดยเติม
ซีอิ๊วลงไปนิดๆ เมื่อน้ำตาลเหนียวได้ที่แล้ว ซึ่งสามารถสังเกตดูจากบริเวณกลางกระทะจะ
ไม่มีฟองอากาศผุดขึ้นมา น้ำตาลที่เคี่ยวจนงวดแล้วนี้ หากผู้ผลิตต้องการที่จะทำน้ำตาลแดงหรือน้ำ
ตาลพล ก็ไม่ต้องใส่ยาขจัดลงไป หากเป็นน้ำตาล

1. อุทิศ นาคสวัสดิ์ ภาวะการผลิตและการค่าน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงครามและสมุทร

พลังงานก็ต้องใส่ยาฉีด ลงไปฟอกสี มากน้อยแล้วแต่ต้องการให้สีขาวมากหรือน้อย เมื่อน้ำตาล
 เคี้ยวได้ทีแล้วก็ยกลงจากเตา มากระแทกด้วยเหล็กกระทะแทก เพื่อให้น้ำตาลแข็งตัวเร็วขึ้น
 การกระทะนั้นมีวัตถุประสงค์อีกอย่างหนึ่ง ก็คือต้องการไล่อะไรออกจากเนื้อน้ำตาลเพื่อให้ได้
 น้ำตาลที่มีเนื้อแห้ง ซึ่งสามารถเก็บได้นานและขายได้ราคาดีกว่าน้ำตาลมะพร้าวที่แฉะ เมื่อ
 กระทะแทกจนน้ำตาลรวมเป็นก้อนแล้ว ก็จะใช้น้ำมันแฉะน้ำตาลจากกระทะไปใส่ลงในบิ
 บน้ำตาลมะพร้าวบิหนึ่งจะต้องใช้น้ำตาลดิบประมาณ 3 กระทะหรือใช้น้ำตาลดิบประมาณ 6-8 บิ
 เมื่อบรรจุน้ำตาลที่เคี้ยวแล้วลงในบิ ผู้ผลิตจะต้องเคี้ยวน้ำตาลชนิดดีที่มีสีสวยๆ สำหรับปิด
 หรือแต่งหน้าอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเหตุผลทางการค้านั่นเอง เมื่อแต่งหน้าน้ำตาลแล้วก็จะประทับ
 ตราประจำเตาหรือ ตราของผู้ผลิตอีกครั้งหนึ่ง น้ำตาลบิหนึ่งๆ จะมีน้ำหนักประมาณ 30 กิโลกรัม

การทำนาถ้ำ

การทำนาถ้ำหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปในบริเวณนี้ว่า การทำนาถ้ำ สิ่งแรกที่ทำนาถ้ำ จะต้องพิจารณาถึงคือ สถานที่ที่เหมาะสมแก่การทำนาถ้ำ ซึ่งควรจะเป็นบริเวณที่ลุ่มป่าไม้ชายเลนที่น้ำทะเลขึ้นถึง คุณสมบัติของดินในบริเวณแถบนั้นจะต้องเป็นดินเหนียว หรือค่อนข้างเหนียว มีอาหารธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และที่สำคัญคือ จะต้องมีทางน้ำหรือคลองส่งน้ำที่สามารถติดต่อกับทะเลได้^{1*} เพื่อที่จะได้วัดเอาน้ำทะเลที่มีเชื้อถ้ำตามธรรมชาติเข้ามาเก็บไว้ในนา การทำนาถ้ำที่นิยมทำกันโดยทั่วไปมีอยู่ 2 รูปแบบคือ แบบไม่ข่อยร่อง และแบบข่อยร่อง การทำนาถ้ำแบบข่อยร่องนั้นมักทำกันในกรณีที่ทำนาถ้ำมีเนื้อที่ตั้งแต่ 25 ไร่ขึ้นไป ส่วนในกรณีที่ทำนาถ้ำมีเนื้อที่ไม่เกิน 25 ไร่ มักจะเป็นนาถ้ำแบบไม่ข่อยร่อง เพราะการข่อยร่องในเนื้อที่ขนาดเล็กๆ เช่นนี้จะเป็นการเปลืองเชื้อที่ และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย^{2*} นาถ้ำในแถบบริเวณจังหวัดสมุทรสงครามนี้ โดยส่วนใหญ่แล้วจะถูกตัดแปลงมาจากนาข้าวและ ส่วนมะพร้าว ซึ่งได้รับความเสียหายจากน้ำเค็มจนไม่สามารถที่จะทำการเพาะปลูกแบบเดิมได้อีกต่อไป เมื่อสามารถพิจารณาเลือกพื้นที่ที่จะใช้ทำนาถ้ำได้แล้วก็จะทำการวางผังนาถ้ำให้ได้รูปและขนาดที่เหมาะสมกับสภาพและขนาดของเดิม จากนั้นก็จะทำการยกคันดินขึ้น การยกคันดินนั้นก็จะเป็นร่องทางด้านในของนาถ้ำ ดินที่ขุดขึ้นมาได้ก็จะใช้ยกทำเป็นคันนาตามขนาดที่ต้องการ ยอดของคันดินควรจะสูงกว่าระดับน้ำ สูงสุดประมาณ 30 ซม. ส่วนของคันดินควรจะมีความกว้างประมาณ 1 เมตร มีเชิงลาดและขานค้ำแข็งแรงพอที่จะไม่พังทลายได้ง่าย^{3*} การสร้างคันดินขึ้นมานอกจากจะป้องกันน้ำป้องกันน้ำท่วมในขณะที่น้ำหลาก หรือในขณะที่คลื่นลมจัดแล้วยังมีประโยชน์ในการช่วยให้การลอกเลนทำได้ง่ายสะดวกมากยิ่งขึ้น โดยทั่วไปแล้วหากเป็นนาถ้ำที่ตัดแปลงมาจากส่วนมะพร้าวก็สามารถที่จะใช้ทำร่องเป็นที่เป็นที่เลี้ยงถ้ำได้เลยไม่จำเป็นต้องก่อคันดินขึ้นมาใหม่ แต่ถ้าเป็นนาถ้ำที่ตัดแปลงมาจากนาข้าว ก็จำเป็นต้องขุดบ่อและทำคันดินขึ้นมาตามลำน้ำไว้ในข้างคัน จากนั้นก็ต้องทำการติดตั้งประตูประบายน้ำ และเครื่องต้นน้ำประตูประบายน้ำจะติดตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ หรือใกล้ลำรางซึ่งติดต่อกับทะเล เพื่อสะดวกในการต้นน้ำทะเลเข้าสู่ที่นา ที่เตรียมไว้ นอกจากนี้ยังจะต้องมีประตุน้ำอีกบานหนึ่งไว้สำหรับระบายน้ำออก **เฝ้าต้องการ -**

1. วณิษ วาริฎล, การทำนาถ้ำ, เอกสารคำแนะนำกรมประมง, (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด 2524), หน้า 2.
2. เรื่องเดียวกัน, หน้า 5
3. เรื่องเดียวกัน, หน้า 6

แล้วควรจะรับน้ำใหม่หรือถ่ายน้ำออกอย่าง น้อยสัปดาห์ละครั้ง ในขณะที่ไปเปลี่ยนถ่ายน้ำใหม่จะต้องมีฝือกหรือตะแกรงกรองก้นไว้ที่ประตูระบายน้ำ เพื่อป้องกันมิให้กุ้งออกไปกับน้ำที่ระบายทิ้ง

เมื่อครบกำหนดที่สามารถจะจับ เอา กุ้ง ขึ้นมา ได้แล้วก็จับกุ้งขึ้นมา การจับกุ้งมีวิธีการจับต่างๆ กันดังนี้คือ ใช้ลอบยื่นหรือที่เรียกกันว่า ช้าง และอวนเป็นเครื่อง มือในการจับ การจับโดยใช้ช้างจะต้องมีตะ เกียงจุดไฟวาง อยู่บนช้าง เพื่อล่อกุ้งให้ เข้ามาติดอยู่ในช้าง ตะ เกียงดังกล่าวมักจะถูกครอบด้วยแหงอีกทีหนึ่ง เพื่อป้องกันมิให้แมลงมา เล่นไฟ ช้างที่ใช้ในการดักจับ กุ้งนี้ เป็น เครื่องล่อที่สร้าง ขึ้นจากไม้รวกและไม้ไผ่ ไม้ไผ่ที่มาประกอบเป็นตัวช้างนี้ จะอยู่ห่างกันประมาณ ๑ - 1.5 ซม. ด้วยเหตุนี้กุ้งที่มีขนาดเล็กจะไม่ถูกจับเพราะสามารถที่จะ รอดออกจากช้างตามช่องห่างเหล่านี้ ทาง เข้าของช้างจะถูกออกแบบให้มีลักษณะคล้ายปีกปิ๊ป ปีกทั้งสองนี้ จะโอบตัวให้กุ้ง เข้าไปในช้าง ได้สะดวก และเมื่อกุ้ง เข้าไปในช้างแล้วจะไม่ สามารถ ออกมาได้ เพราะทาง เข้าช้างจะถูกออกแบบให้ เป็นประตูที่สามารถผลัก เข้าได้ทางเดียว ไม่ สามารถที่จะผลักออกได้ ส่วนทางตอนบนของช้างจะเป็นฝาเปิดปิดได้สำหรับไว้เทกุ้งออกจาก ช้างเมื่อยกช้างขึ้น แล้ว ช้างลูกหนึ่งจะมีความสูงประมาณ 150 ซม. กว้างประมาณ 60 -70 ซม. โดยปกติแล้วผู้ประกอบอาชีพทำนากุ้งจะวางช้างไว้ทั่วไปเป็นระยะๆ ตามร่องน้ำ แต่โดยมากแล้วมักจะวางไว้ ณ จุดที่ใกล้บ้านมากที่สุด เพื่อสะดวกในการดูแล และยังเป็น การป้องกัน การขโมยกุ้ง โดยยกไปทิ้งช้าง การจับโดยการ ใช้ช้างนับว่า เป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะอาหารธรรมชาติ ที่เกิดจากมูลและ จากความสมบูรณ์ที่มีอยู่ในดินนาจะไม่สูญเสียไป อีกวิธีหนึ่งก็นิยมใช้ในการจับกุ้งก็คือการใช้อวนดัก โดยจะนำอวนไปดักอยู่ที่ประตูระบายน้ำแล้วระบายน้ำออก กุ้ง ที่ถูกจับได้จะถูกนำ มาคัดแยกขนาด เพื่อการ ลังขาย การจับกุ้งจะดำเนินต่อไปเรื่อยๆ จนกว่า กุ้งที่จับได้จะมีจำนวนน้อยลง ก็จะเลิกจับ และทำการลอกเลนเพื่อจัดเตรียมพื้นที่ไว้เพื่อเพาะ เลี้ยงกุ้งรุ่นใหม่ต่อไป การลอกเลนนี้ยังมีประโยชน์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือเป็นการทำลายศัตรู กุ้งที่สำคัญ เช่นได้แก่ หอยเจดีย์ และปลาหมอเทศการทำนากุ้งโดยปกติจะเริ่มทำตั้งแต่เดือน เมษายน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ทำการลอกเลนจากท้องร่อง เมื่อเสร็จการลอกก็เปิดน้ำให้เข้านา

ลอกเลนหรือ ระบายน้ำ สืบออกจากที่รก ประดูระบายน้ำเท่าที่พบเห็นส่วนใหญ่แล้วจะเป็นประดูระบายน้ำแบบคอนกรีต มีความแข็งแรงมั่นคง ส่วนประดูระบายน้ำที่ทำจากไม้ มีความมั่นคงแข็งแรงน้อยกว่าก็มีให้พบเห็นอยู่บ้าง สำหรับเครื่องยนต์ที่ใช้ในการต้มผ้าเข้านา โดยทั่วไปถ้าหากเป็นที่นาขนาดใหญ่ก็มักจะใช้เครื่องยนต์ขนาด 110 แรง หากเป็นที่นาขนาดใหญ่ก็มักจะใช้เครื่องยนต์ขนาด 200 แรงขึ้นไป หลังจากนั้นก็ต้องขุดร่องระบายน้ำ โดยจะต้องขุดเป็นร่องภายในนาให้ขนานไปกับคันนาทั้งสองด้าน โดยให้ห่างจากเชิงลาดของคันนาพอสมควร ขนาดของร่องควรจะกว้างประมาณ 2-2.5 เมตร ลึกประมาณ 1 เมตร ทั้งนี้เพื่อให้เป็นที่อาศัยของกุ้งในขณะที่ระดับน้ำในนามีน้อยหรือขณะที่มีอากาศร้อนจัด เมื่อเตรียมที่ทำนากุ้งไว้พร้อมแล้ว ก็จะมีการต้มน้ำทะเลเข้าสู่ที่นา น้ำทะเลที่นำมาเก็บไว้ในที่นามีจะต้องเป็นน้ำทะเลที่มีเชื้อกุ้งติดเข้ามาด้วย ซึ่งวิธีสังเกตได้ง่ายๆดังนี้คือให้ใช้ขี้มาทำเป็นสับกแล้วย่อนน้ำมาดูว่ามีตัวอ่อนของกุ้งติดมาด้วยหรือไม่ หรืออาจจะพิจารณาหาดูได้จากสีของน้ำ หากน้ำทะเลมีสีเขียวหรือแดงแสดงว่าไม่มีเชื้อกุ้งติดมา แต่ถ้าเป็นสีขาวขุ่นๆ ก็จะแสดงว่ามีตัวอ่อนของกุ้งติดเข้ามา น้ำจะถูกต้มเข้าที่นาจนกระทั่งมีระดับความลึกประมาณ 1 เมตร ก็จะปิดประดูระบายน้ำป้องกันมิให้น้ำไหลออก กุ้งไว้ประมาณ 45 วัน เพื่อให้ตัวอ่อนของกุ้งเจริญเติบโต หลังจากนั้นก็สามารถที่จะจับกุ้งขึ้นมาได้ แต่โดยความเป็นจริงแล้วระยะเวลาหรือจำนวนดังกล่าวอาจจะน้อยกว่านี้ก็ได้ เพราะขบวนการหากประลပ်กับปัญหารายได้ไม่พอใช้จ่ายก็อาจจะจับกุ้งขึ้นมาขายก่อนที่จะครบกำหนด 45 วัน ในช่วงระยะเวลาที่รอให้กุ้งเจริญเติบโตนี้ก็ไม่จำเป็นต้องให้อาหารแก่ลูกกุ้งเหล่านี้ ลูกกุ้งจะหาอาหารตามธรรมชาติกินเอง กุ้งที่จับขึ้นมาได้ส่วนมากแล้วจะเป็นกุ้งแม่ขีวีย เพราะเป็นกุ้งที่สามารถหาลูกกุ้งตามธรรมชาติได้ง่าย นอกจากนี้แล้วก็ยังเป็นกุ้งที่เจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว เมื่อถึงมีรสดี ราคาสูง ใช้เวลาเลี้ยงน้อย และอัตราการรอดตายสูง โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลา 3 เดือนตั้งแต่เริ่มเลี้ยง^๕ ในระหว่างนี้ผู้ประกอบการอาชีพทำนากุ้งจะต้องเอาใจใส่ดูแลมิให้น้ำที่ขังไว้เน่าเสีย มีพองแกส หรือกลิ่นเหม็นเน่า หรือมีสีผิดปกติ ถ้าน้ำเริ่มเน่าเสียก็จะต้องระบายน้ำออก หรือแม้แต่ในกรณีที่มีฝนตกมากๆ น้ำในนากุ้งจะขุ่นและจัดมากขึ้น ทำการเลี้ยงกุ้งไม่ได้ผลเต็มที่ก็จำเป็นต้องถ่ายน้ำออกและเปิดรับน้ำใหม่เข้ามาด้วยเช่นกัน โดยปกติแล้ว

๕. กรมประมง, การคัดเลือกพันธุ์กุ้งทะเลเพื่อการเพาะเลี้ยง, เอกสารคำแนะนำ กรมประมง (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, พ.ศ. 2524) หน้า 14 - 15.

เริ่มดำเนินการเลี้ยงกุ้งได้เลย ต่อจากนั้นประมาณเดือนครึ่งก็เริ่มทำการจับกุ้งได้เป็นรุ่นแรก และจากนั้นจะทำการจับกุ้งได้เรื่อยไปตลอดปี แต่ในช่วงที่สามารถจับกุ้งได้มากในรอบปี ก็คือ ช่วงเดือนตุลาคมของทุกปี ^{1*}

1. กรมประมง, การคัดเลือกพันธุ์กุ้งทะเลเพื่อการเพาะเลี้ยง, เอกสารคำแนะนำ กรมประมง (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, พ.ศ. 2524), หน้า 13

การทำนาเกลือ

การทำนาเกลือในจังหวัดสมุทรสงครามมีที่ตำบลบางแก้ว ตำบลลาดใหญ่พื้นที่ทำนาเกลือมีทั้งหมดประมาณ 6,728 ไร่^{1*} หรือประมาณร้อยละ 3.3 ของพื้นที่ทำการเกษตรกรรมของจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้ประกอบอาชีพนาเกลือทั้งหมดประมาณ 808 คน^{2*} การทำนาเกลือจะทำในช่วงเดือน ธันวาคม - พฤษภาคม ทั้งนี้แล้วแต่สภาพอากาศ ถ้าฤดูฝนมาเร็วระยะเวลาของการทำนาเกลือก็จะสั้น แต่ถ้าฝนมาช้าการทำนาเกลือก็อาจจะขยายระยะเวลาออกไปถึงเดือนกรกฎาคม

การทำนาเกลือมีกรรมวิธีที่ยุ่งยากและเสียค่าใช้จ่ายสูงพอสมควร ชาวนาเกลือจะต้องเลือกพื้นที่ที่อุ้มน้ำทะเลหรือคลอง เพื่อลำธารกระบายน้ำเข้าได้สะดวก การทำนาเกลือต้องใช้เนื้อที่มากพอสมควร ปกติจะมีเนื้อที่เฉลี่ยประมาณครอบครัวละ 30 ไร่^{3*} กรรมวิธีในการทำนาเกลือจะแตกต่างกันตามเนื้อที่ที่ใช้ในการทำนาเกลือและทุนของชาวนาเกลือ ในที่นี้ชาวนาเกลือขนาดใหญ่ จะหมายถึงชาวนาเกลือที่ทำนาเกลือมากกว่า 30 ไร่ขึ้นไป และชาวนาเกลือขนาดเล็ก หมายถึงมีเนื้อที่ทำนาเกลือน้อยกว่า 30 ไร่ การทำนาเกลือขนาดใหญ่จะแตกต่างจากการทำนาเกลือขนาดเล็กกล่าวคือ การทำนาเกลือขนาดใหญ่ จะใช้ระยะเวลาในการตากน้ำนานกว่านาเกลือขนาดเล็กซึ่งใช้ช่วงเวลาในการตากน้ำช่วงเวลาสั้นๆ ระยะเวลาที่ใช้ในการตากน้ำนานก็จะได้เกลือมากขึ้น

เนื้อที่ที่ใช้ทำนาเกลือเรียกว่า "แถบ" นาเกลือขนาดใหญ่ในแถบหนึ่งๆ จะแบ่งเป็นวังน้ำ ซึ่งเป็นที่เก็บกักน้ำไว้ โดยต่อสร้างรางลงทะเล จากคลองส่งน้ำทะเลเข้าสู่วังน้ำ ชาวนาเกลือจะต้องมีสร้างรางลงทะเลเป็นของตัวเอง จะใช้ร่วมกันไม่ได้เพราะจะเกิดการแย่งน้ำกัน ชาวนาเกลือจะติดตั้งกังหันลมหรือเครื่องสูบน้ำที่ปากทางสร้างลงทะเลเพื่อวิดน้ำ ซึ่งในปัจจุบันชาวนาเกลือนิยมใช้เครื่องสูบน้ำมากกว่ากังหันลมทั้งนี้เพราะไม่ต้องอาศัยธรรมชาติวังน้ำนี้ยังสามารถใช้เป็นที่เพาะเลี้ยงกุ้งได้อีกด้วย เนื้อที่ของวังน้ำมีขนาดประมาณร้อยละ

1* จากแผนประธานการใช้ประโยชน์ที่ดินชายทะเลสมุทรสงคราม, สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, พ.ศ. 2524

2* จากบรรยายสรุปของจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2524

3* จากแบบสอบถาม

33 ของพื้นที่ที่ทำนาเกลือทั้งหมด รั้งน้ำมีความลึกประมาณ $\frac{1}{2}$ -1 เมตร ต่อจากรั้งน้ำคือนาประ
เทียบหรือนาตากน้ำ นาประเทียบเป็นนาสำหรับตากน้ำที่ส่งจากรั้งน้ำเพื่อให้มีความเข้มข้นพื้น
ที่นาประเทียบจะอยู่ต่ำกว่ารั้งน้ำ เพื่อความสะดวกในการถ่ายน้ำ นาประเทียบมีเนื้อที่ประมาณ
ร้อยละ 45 ของเนื้อที่ทำนาเกลือทั้งหมด มีความลึกประมาณ $\frac{1}{2}$ เมตร น้ำที่ส่งจากรั้งน้ำเข้าสู่
นาประเทียบจะถูกตากแดดประมาณ $1 \frac{1}{2}$ เดือน เมื่อน้ำมีความเข้มข้นระดับหนึ่งแล้ว ช่าวนาเกลือ
ก็จะปล่อยน้ำออกจากนาประเทียบเข้าสู่นาเชื้อ นาเชื้อจะใช่เป็นที่ตากน้ำให้มีความเข้มข้นมาก
นาเชื้อมีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 11 ของพื้นที่ทำนาเกลือทั้งหมด มีความลึกประมาณ 25 เซนติเมตร
การตากน้ำในนาเชื้อใช้เวลาประมาณ $1 \frac{1}{2}$ เดือน^{1*} ในขณะที่ร่อนน้ำให้มีความเข้มข้นนี้ ช่าวนา
เกลือจะเตรียมทำนาปรัง โดยการบดกึ่งอัดพื้นนาปรังให้แน่นและเรียบ ด้วยการใช้อุปกรณ์ขุดพื้น
การบดกึ่งอัดพื้นนาปรังจะต้องทำในขณะที่มีแสงแดดจัด สิ่งจะทำให้พื้นนาแน่น ซึ่งต้องใช้เวลาหลาย
วัน เมื่อบดจนแน่ใจว่าแน่นดีเมื่อเวลาเรือเกลือจะไม่มีเศษดินติดเกลือมาด้วย เมื่อน้ำในนาเชื้อ
มีความเข้มข้นมากใกล้ตกผลึกเป็นเกลือ โดยช่าวนาเกลือจะส่งเกลือจากน้ำในนาเชื้อในขณะแสง
แดดจัดถึงน้ำในนาเชื้อมีเกลือเป็นผิว แสดงว่าน้ำในนาเชื้อมีความเข้มข้นพอที่จะปล่อยเข้าสู่นาปรัง
ช่าวนาเกลือก็จะระบายน้ำจากนาเชื้อเข้าสู่นาปรัง ซึ่งนาปรังเป็นนาที่ตากน้ำจนกระทั่งตกผลึก
เป็นเกลือ การตากน้ำในนาปรังใช้เวลาในการตากน้ำประมาณ 1 เดือน มีความลึกประมาณ 5
เซนติเมตร นาปรังมีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 11 ของเนื้อที่ทำนาเกลือทั้งหมด^{2*} เมื่อเกลือตก
ผลึกแล้ว ช่าวนาเกลือจะรับเรือเกลือทันที การรับเรือเกลือจะรับคู่ เป็นกองๆ ในขณะที่มีน้ำอยู่
เพื่อที่จะได้เกลือที่خالละออง จากนั้นจะหาบรวมเป็นกองใหญ่เพื่อรอขาย ถ้าไม่ขายก็ต้องขน
เข้าบุง มิฉะนั้นถ้าฝนตกลงมาจะทำให้เกลือเสียหายได้

สำหรับนาเกลือขนาดเล็กในแถบหนึ่งๆ จะแบ่งเป็นนาประเทียบ แต่ไม่มีรั้งน้ำเนื่อง
จากมีเนื้อที่ไม่เพียงพอ นาประเทียบจะมีเนื้อที่ประมาณ $\frac{1}{2}$ ของพื้นที่ทำนาเกลือทั้งหมดมีความ
ลึกประมาณ $\frac{1}{2}$ -1 เมตร น้ำในนาประเทียบจะถูกตากแดดประมาณ 2-3 วันเท่านั้นจากนั้นก็
ปล่อยเข้าสู่นาเชื้อ นาเชื้อมีเนื้อที่ประมาณ $\frac{1}{2}$ ของเนื้อที่ทำนาเกลือทั้งหมดลึกประมาณ 5-6

1. จากแบบล่องตาม

2. จากแบบล่องตาม

เซ็นติเมตร น้ำในนาปรังจะขังให้ตากแดดนานประมาณ 4-5 วัน^{1*} หลังจากนั้นก็จะถึงขั้นตอนการรื้อเกลือเพื่อทำการขายต่อไป ค่าจ้างหาบเกลือขึ้นอยู่กับระยะทาง ส่วนใหญ่จะแบ่งระยะทางเป็น 3 ระยะคือ ขึ้นต้น ระยะทาง 10 เมตร คิดค่าจ้าง 40 บาท ต่อเกวียน ขึ้นสองระยะทาง 60 เมตร ค่าจ้าง 60 บาทต่อเกวียน ขึ้นสามระยะทาง 90 เมตร เกลือ 1 เกวียนคิดค่าจ้าง 75 บาท^{1*}

หลังจากรื้อเกลือและหาบเกลือออกจากนาปรังเรียบร้อยแล้ว ชาวนาเกลือจะปล่อยน้ำจากนาประเทียบเข้าสู่นาปรัง น้ำที่ปล่อยเข้านี้ เรียกว่าน้ำอ่อนการปล่อยน้ำอ่อนเข้าสู่นาปรังเพื่อให้มีน้ำอ่อนชะล้างดีเกลือในนาปรัง โดยจะปล่อยน้ำให้ขังอยู่ประมาณ 1 วัน จากนั้นก็จะถ่ายน้ำในนาปรังซึ่งเป็นน้ำที่ชะล้างดีเกลือให้ละลายแล้ว ซึ่งเรียก ว่าน้ำแก่ ออกจากนาปรังเข้าสู่นาเชื้อ ผสมกับน้ำที่สืออยู่ ตมในนาเชื้อตากแดดต่อไป

หลังจากฤดูทำนาเกลือผ่านไปแล้ว ชาวนาเกลือจะต้องทำการซ่อมคันดินล้อมรอบคันนา และลำรางลงทะเล สำหรับค่าจ้างในการซ่อมคันดินล้อมรอบนา และลำรางทะเลจะขึ้นอยู่กับขนาดความยาวของคันดินที่ล้อมรอบคันนา และลำรางลงทะเล

1. จากแบบสอบถาม

การทำสวนลีนส์

ลีนส์ เป็นพืชที่สามารถปลูกได้ดีในดินที่ค่อนข้างเหนียว ดินร่วนหรือดินร่วนปนทรายที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชวัตถุ บริเวณที่ทำการปลูกลีนส์ควรจะสามารถระบายน้ำได้ดี ไม้และและน้ำไม่ขัง ลีนส์สามารถปลูกได้แม้ในบริเวณที่มีฝนตกน้อยถ้าหากมีการระบายน้ำเข้าช่วย ลีนส์เป็นพืชที่ชอบอากาศค่อนข้างหนาว ในช่วงที่ยังไม่ออกดอก และจะเริ่มออกดอกในช่วงที่ระยะฝนแล้ง การเริ่มปลูกลีนส์นั้น ชั้นแรกจะต้องทำการเตรียมดินก่อน โดยการขุดหลุมกว้างอย่างน้อย 1 เมตรลึก 1 เมตร แล้วตากดินไว้ประมาณ 15 - 30 วัน ก่อนจะนำต้นลีนส์มาปลูก ควรใส่พืชวัตถุ มูลสัตว์ หรือปุ๋ยอินทรีย์ โดยคลุกเคล้ากับดินลงในหลุมจนเต็มแล้วจึงนำเอาต้นลีนส์ลงปลูก จากนั้นปักไม้กับบริเวณโคนต้นลีนส์ให้แน่น แล้วจึงผูกต้นลีนส์ติดกับไม้เพื่อป้องกันต้นลีนส์ล้ม แต่ถ้าพื้นที่ที่จะปลูกลีนส์ เป็นที่นายกร่องใหม่ ซึ่งเป็นที่ขาดพืชวัตถุและมีวัชพืชมาก จะต้องมีการปรับปรุงดินและตากแดดไว้นานๆ เพื่อฆ่าเชื้อโรคและศัตรูลีนส์ หลุมที่ขุดก็ควรให้กว้างและลึกกว่าปกติ แล้วจึงนำเอาพืชวัตถุใส่ทั้งหลุมและใช้ดินปนมูลสัตว์หรือปุ๋ยอินทรีย์กลับเป็นชั้นๆ โดยปุ๋ยอินทรีย์หรือมูลสัตว์จะต้องใส่มากกว่าบริเวณพื้นที่ปกติ

เมื่อนำลีนส์มาปลูกใหม่ๆ ควรให้ต้นลีนส์แต่ละต้นห่างกันพอประมาณ ซึ่งระยะห่างแต่ละต้นจะขึ้นอยู่กับพันธุ์ของลีนส์ที่นำมาปลูก นอกจากนี้จะต้องทำบังแดดให้ร่มพอสมควร และรดน้ำ 3-4 วันต่อครั้ง เมื่อดินลีนส์เริ่มแตกใบอ่อน ชาวสวนจะฉีดยาป้องกันหนอน หรือโรคราบางชนิดเช่น โรคราชนิดราดำ และราสีน้ำตาลนอกจากนี้จะต้องคอยกำจัดวัชพืชภายในสวนอยู่เสมอ ชาวสวนจะต้องหมั่นดูแลต้นลีนส์ที่ยังอ่อนอยู่ โดยการใส่ปุ๋ย เพื่อช่วยให้ต้นลีนส์เจริญเติบโตได้ดีขึ้น ปุ๋ยที่ใช้ได้แก่ มูลสัตว์ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยเคมี การใส่ปุ๋ยขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดิน วิธีการใส่ปุ๋ยจะแตกต่างกันระหว่างต้นลีนส์ที่ปลูกใหม่ และลีนส์ที่เติบโตเต็มที่แล้ว กล่าวคือ การใส่ปุ๋ยลีนส์ที่โตเต็มที่แล้ว ชาวสวนจะใส่ปุ๋ยให้รอบบริเวณทรงพุ่มของต้น โดยการขุดเป็นร่องรอบๆต้น เมื่อใส่ปุ๋ยลงในร่องแล้วจะคลุกให้เข้ากับดินและกลบดินอย่างเดิม แต่ถ้าเป็นลีนส์ที่ปลูกใหม่จะใส่ปุ๋ย 3 เดือนต่อครั้งถ้าเป็นปุ๋ยเคมีจะใส่ครั้งละ 1 กำมือ แล้วค่อยๆเพิ่มมากขึ้น

เมื่อลีนส์ออกดอกแล้วชาวสวนจะฉีดยาฆ่าหนอน หรือฉีดยาป้องกันเชื้อรา เมื่อลีนส์

เป็นลูกแล้วชาวสวนจะทำการห่อผลลิ้นี่ ซึ่งการห่อผลลิ้นี่นี้จะช่วยป้องกันการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น จากค้างคาวหรือหนอนบางชนิด เป็นต้น นอกจากนี้การห่อผลลิ้นี่ยังจะช่วยให้ลิ้นี่มีรสชาติขึ้น การห่อผลลิ้นี่ชาวสวนจะใช้ถุงกระดาษเจาะรูหรือใช้ถุงพลาสติกเจาะเป็นรูก็ได้ ชาวสวนจะเริ่มห่อผลลิ้นี่เมื่อผลลิ้นี่เริ่มเปลี่ยนสี เมื่อผลลิ้นี่สุกจนใช้ได้แล้วชาวสวนก็จะสามารถเก็บผลได้ วิธีการของชาวสวนที่จะดูว่า ผลลิ้นี่สุกแล้วหรือไม่ โดยการสังเกตจากเปลือกด้านใน ถ้าเปลือกด้านในเป็นสีแดงอ่อนๆ ก็แสดงว่าลิ้นี่นั้นแก่ได้ที่แล้วหลังจากการเก็บผลลิ้นี่แล้ว ชาวสวนจะต้องทำการตัดแต่งกิ่ง โดยการตัดแต่งกิ่งที่อ่อนแอหรือกิ่งที่แก่เกินไปซึ่งไม่สามารถจะให้ผลต่อไปได้ การตัดแต่งกิ่งจะทำให้แสงแดดส่องได้ทั่วทั้งต้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการป้องกันโรคที่อาจเกิดขึ้นกับต้นลิ้นี่แล้ว ยังจะช่วยให้ลิ้นี่โตเร็ว และให้ผลอีกด้วย

6. ผลผลิตและการจำหน่ายผลผลิต

อาชีพทำสวนมะพร้าว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คราวเรือนเกษตรกรต่างๆจะมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เป็น 848.5 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่าต่อไร่เท่ากับ 7,636.44 บาท(ตารางที่5) ส่วนวิธีการจำหน่ายผลผลิตนั้น จากการสำรวจพบว่าร้อยละ 92.9 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด จำหน่ายผลผลิตด้วยวิธีส่ง โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ มีเพียงร้อยละ 2.2 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด เท่านั้นที่นำผลผลิตของตนไปขายเองในตลาดเพียงวิธีเดียว ร้อยละ 4.9 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ใช้วิธีการขนส่งผลผลิตของตนไปจำหน่ายทั้งส่งวิธีกล่าวคือมีผลผลิตส่วนหนึ่งที่เกษตรกร เป็นผู้นำไปจำหน่ายเอง ในตลาด และอีกส่วนหนึ่ง เกษตรกร จะขายให้แก่พ่อค้าคนกลาง (ตารางที่3) ครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้อาชีพทำสวนมะพร้าวส่วนใหญ่ยังมีความผูกพัน กับพ่อค้าคนกลางในเรื่องการตลาดสูงมาก ครัวเรือนเกษตรกรที่เลือกวิธีขนส่งผลผลิตไปจำหน่ายโดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ ร้อยละ 55.1 ยังมีความเห็นว่า เป็นวิธีการที่ดี เหตุผลที่สำคัญคือเป็นวิธีการที่สะดวกและไม่ต้องเสียเวลานำผลผลิตไปขายเอง เหตุผลรองลงไปคือ แม้ว่าวิธีการนี้จะขายผลผลิตได้ในราคาต่ำกว่าวิธีอื่น แต่เป็นวิธีที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าคิดแล้ว คิดกว่า ไม่สามารถหาตลาดจำหน่ายได้ ผลผลิตที่ทำได้มีปริมาณน้อยจนนำไปขายเองไม่คุ้ม จากการสำรวจการรวมตัวกันของกลุ่ม เกษตรกรในการขายผลผลิตเพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง และลดค่าขนส่ง ปรากฏว่าร้อยละ 99.5 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดไม่ได้ทำการรวบรวมผลผลิตของตนเองและบุคคลอื่นไปจำหน่ายพร้อมๆกัน โดยเหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ ครัวเรือนเกษตรกร แต่ละครัวเรือนต่างคนต่างอยู่ เหตุผลรองลงไปคือ เป็นกรยุ่งยากลำบากและไม่มีเวลานำไปจำหน่าย วันเวลาที่จะนำผลผลิตไปขายมักจะไม่ตรงกัน ผลผลิตที่ได้น้อยถ้ารวมกันขายจะทำให้ขาดรายได้ประจำวันไป มีเพียงร้อยละ 0.5 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดที่สามารถรวบรวมผลผลิตของตนเองและบุคคลอื่นไปจำหน่ายพร้อมๆกัน (ตารางที่ 4)

อาชีพทำนาเกลือ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรหนึ่งๆ จะมีผลผลิตเฉลี่ย ต่อไร่เงิน 4.5 เกวียน ปริมาณค่าต่อไร่เท่ากับ 4,471.27 บาท (ตารางที่ 5) ส่วนวิธีการจำหน่ายผลผลิตนั้น จากการสำรวจพบว่าร้อยละ 94.3 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดจำหน่ายผลผลิตด้วยวิธีที่ส่ง โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ มีเพียงร้อยละ 5.7 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดที่จำหน่ายผลผลิต โดยใช้ทั้งส่งวิธี กล่าวคือมีผลผลิตส่วนหนึ่งที่ครัวเรือนเกษตรกร เป็นผู้นำไปจำหน่ายเองในตลาด และอีกส่วนหนึ่งพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่

ไม่มีครัวเรือนเกษตรกรใดเลยที่จำหน่ายผลผลิตโดยวิธีการแรก แต่เพียงวิธีเดียวคือ เจ้าของนำผลผลิตไปขายเองในตลาด (ตารางที่ 3) ครัวเรือนเกษตรกรที่เลือกวิธีขนส่งผลผลิตไปจำหน่ายโดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ร้อยละ 66.7 ยังมีความเห็นว่าเป็นวิธีการที่ดี มีเพียงร้อยละ 33.3 ที่เห็นว่ายังไม่เป็นวิธีการที่ดีแต่ก็บังใช้วิธีการนี้อยู่ เหตุผลสำคัญของความเห็นว่าเป็นวิธีการที่ดีก็คือ สะดวกสบายดี ไม่ต้องเสียเวลาและไม่ต้องหาตลาดเอง เหตุผลรองลงมาคือ เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถขายผลผลิตโดยเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งน้อยที่สุด ถึงแม้จะขายได้ราคาต่ำแต่คิดแล้วคุ้มกว่า จากการสำรวจการรวมตัวกันของกลุ่มเกษตรกรในการขายผลผลิต เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองและลดค่าขนส่ง ปรากฏว่าร้อยละ 94.1 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดไม่ได้ทำการรวบรวมผลผลิตของตนเองและบุคคลอื่นไปจำหน่ายพร้อมๆกัน โดยเหตุผลที่สำคัญคือ ครัวเรือนเกษตรกรแต่ละครัวเรือนต่างกันต่างอยู่ และมีข้อผูกพันในการขายผลผลิตกับนายทุนอยู่แล้ว มีเพียงร้อยละ 5.9 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดที่สามารถรวบรวมผลผลิตของตนเอง และบุคคลอื่นไปจำหน่ายพร้อมๆกัน (ตารางที่ 4)

อาชีพทำนากุ้ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรหนึ่งๆ จะมีผลผลิตเฉลี่ย ต่อไร่เงิน 29.6 กิโลกรัม หรือคิดเป็นมูลค่าต่อไร่เท่ากับ 2,220.09 บาท (ตารางที่ 5) ส่วนวิธีการจำหน่ายผลผลิตนั้น จากการสำรวจพบว่าร้อยละ 59.6 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดจำหน่ายผลผลิตด้วยวิธีที่ส่ง โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่

ร้อยละ 31.9 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดจำหน่ายผลผลิตด้วยวิธีแรก โดยเจ้าของ
 นำผลผลิตไปขายเองที่ตลาด มีเพียงร้อยละ 8.5 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดที่จำหน่าย
 ผลผลิต โดยใช้ทั้งสองวิธี กล่าวคือ มีผลผลิตส่วนหนึ่งที่ครัวเรือนเกษตรกรเป็นผู้นำไป
 จำหน่ายเองในตลาด และอีกส่วนหนึ่งมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ (ตารางที่ 3) เป็นที่
 น่าสังเกตว่าสัดส่วนของเจ้าของธุรกิจจะนำผลผลิตไปขายเองที่ตลาดในอาชีพทำนาถั่วนี้มีสัดส่วน
 ส่วนสูงกว่ ในอาชีพอื่นๆ โดยเปรียบเทียบ ซึ่งนำไปสู่ข้อสังเกตที่ว่าอาชีพทำนาถั่วเป็นอาชีพ
 ที่อำนาจการต่อรองระหว่างเจ้าของผลผลิตกับพ่อค้าคนกลางมีน้ำหนักใกล้เคียงกันมากกว่า
 อาชีพอื่นๆ เหตุผลที่สำคัญคือ ตลาดค้าถั่วอยู่ใกล้เคียงกับผู้ผลิต เช่น ตลาดมหาชัย ตลาด
 แม่กลอง ซึ่งผู้ผลิตสามารถนำผลผลิตของตนไปจำหน่ายเองได้อย่างสะดวก ครัวเรือนเกษตรกร
 ที่เลือกวิธีขนส่งผลผลิตไปจำหน่าย โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ร้อยละ 78.7 ยังมีความ
 เห็นว่าเป็นวิธีการที่ดี เหตุผลสำคัญคือ เป็นวิธีการที่สะดวกและไม่ยุ่งยาก แม้ว่าวิธีการนี้จะ
 ทำให้ขายผลผลิตได้ราคาต่ำกว่า วิธีการอื่น แต่เสียค่าใช้จ่ายน้อยคิดแล้วคุ้มกว่า เหตุผล
 รองลงไปคือ เป็นวิธีการที่ทำให้สามารถกู้เงิน จากพ่อค้าคนกลางได้ และเป็นวิธีที่ทำให้
 มีตลาดแน่นอน จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการรวมตัวกันของกลุ่มเกษตรกร ในการ
 ขายผลผลิต เพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง และลดต้นทุนค่าขนส่ง ปรากฏว่า ร้อยละ 97.8
 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดไม่ได้ทำการรวบรวมผลผลิตของตนเองและบุคคลอื่นไปจำหน่าย
 พร้อมๆกัน โดยเหตุผลที่สำคัญที่สุด คือ ครัวเรือนเกษตรกรแต่ละครัวเรือนต่างคนต่างอยู่ เหตุ
 ผลรองลงไปคือ เป็นการยุ่งยากลำบากในการรวมกลุ่ม วันเวลาที่จำหน่ายผลผลิตไปขายนั้นไม่
 พร้อมกัน มีเพียงร้อยละ 2.2 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดที่สามารถรวบรวมผลผลิตของตนเอง
 และบุคคลอื่นไปจำหน่ายพร้อมๆกัน (ตารางที่ 4)

อาชีพทำสวนลิ้นี่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรหนึ่งๆจะมีผลผลิตเฉลี่ย
 ต่อไร่ เป็น 69.6 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่าต่อไร่เท่ากับ 4,525.95 บาท (ตารางที่ 5)

ส่วนวิธีการจำหน่ายผลผลิตนั้น จากการสำรวจพบว่าร้อยละ 79.2 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด จำหน่ายผลผลิตด้วยวิธีที่ลอง โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ มีเพียงร้อยละ 20.8 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดที่จำหน่ายผลผลิต โดยใช้ทั้งลองวิธี กล่าวคือมีผลผลิตส่วนหนึ่งที่ครัวเรือนเกษตรกรเป็นผู้นำไปจำหน่ายเองในตลาด และอีกส่วนหนึ่งมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ (ตารางที่ 3) เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีครัวเรือนเกษตรกรใดเลยที่ จำหน่ายผลผลิตโดยวิธีการแรก แต่เพียงวิธีเดียวคือ เจ้าของนำผลผลิตไปขายเองในตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีความผูกพันกับพ่อค้าคนกลาง ครัวเรือนเกษตรกรที่เลือกวิธีขนส่งผลผลิตไปจำหน่าย โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่ ร้อยละ 89.5 ยังมีความเห็นว่า เป็นวิธีการที่ดี มีเพียงร้อยละ 10.5 ที่เห็นว่ายังไม่เป็นวิธีการที่ดี แต่ก็ยังใช้วิธีการนี้อยู่ เหตุผลของความเห็นว่า เป็นวิธีการที่ดี ก็คือ ทำให้ได้รับความสะดวกสบายเพราะไปเองลำบาก เหตุผลรองลงไปคือ ถึงแม้ขายผลผลิตได้ราคาต่ำกว่าวิธีอื่น แต่เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า ซึ่งคิดแล้วคุ้มกว่า มีโอกาสเลือกขายให้พ่อค้าที่มารับซื้อถึงที่ จากการสำรวจการรวมตัวกันของกลุ่มเกษตรกร ในการขายผลผลิตเพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง และลดค่าขนส่ง ปรากฏว่าร้อยละ 91.7 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดไม่ได้ทำการรวบรวมผลผลิตของตนเอง และบุคคลอื่นไปจำหน่ายพร้อมๆกัน โดยเหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ ครัวเรือนเกษตรกรแต่ละครัวเรือนต่างคนต่างอยู่ เหตุผลรองลงไปได้แก่ ในเวลาที่จะนำผลผลิตไปขายไม่ตรงกัน ขี้เกียจลำบาก ไม่มีคนนำ ค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูง ไม่สามารถหาตลาดได้เอง มีเพียงร้อยละ 8.3 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ที่สามารถรวบรวมผลผลิตของตนเอง และบุคคลอื่นๆไปจำหน่ายพร้อมๆกัน (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 3 วิธีการขนส่งผลผลิตไปจำหน่าย

รายการ	หน่วย	ประเภทของอาชีพ			
		ทำสวนมะพร้าว	ทำนาเกลือ	ทำนาถั่ว	ทำสวนลิ้นจี่
เจ้าของนำผลผลิตไปขายเองที่ตลาด	%	2.2	—	31.9	—
พ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่	%	92.9	94.3	59.6	79.2
มีทั้งสองวิธี	%	4.9	5.7	8.5	20.8

ตารางที่ 4 การรวบรวมผลผลิตของตนและเพื่อนบ้านไปจำหน่ายหรือขายกันเพื่อลดค่าขนส่ง

รายการ	หน่วยวัด	ประเภทของอาชีพ			
		ทำสวนมะพร้าว	ทำนาเกลือ	ทำนากุ้ง	ทำสวนลิ้นจี่
ไม่ได้ทำ	%	99.5	94.1	97.8	91.7
ทำส่งทำอยู่	%	0.5	5.9	2.2	8.3

ตารางที่ 5. เฉลี่ยผลผลิตและมูลค่าต่อไร่

รายการ	หน่วย	ประเภทของอาชีพ			
		ทำสวนมะพร้าว	ทำนาเกลือ	ทำนาถั่ว	ทำสวนลิ้นจี่
ทำสวนมะพร้าว					
ผลผลิต (น้ำตาล)	กิโลกรัม	848.5			
มูลค่า	บาท	7,636.44			
ทำนาเกลือ					
ผลผลิต	เกวียน		4.5		
มูลค่า	บาท		4,471.27		
ทำนาถั่ว					
ผลผลิต	กิโลกรัม			29.6	
มูลค่า	บาท			2,220.09	
ทำสวนลิ้นจี่					
ผลผลิต	กิโลกรัม				69.6
มูลค่า	บาท				4,525.95

7. รายได้ของครัวเรือนเกษตร

อาชีพทำสวนมะพร้าว จากการศึกษาถึงรายได้ของครัวเรือนเกษตรที่มีอาชีพทำสวนมะพร้าวในเขตที่ทำการศึกษ พบว่าครัวเรือนเกษตรมีรายได้ 68,051.07 บาทต่อปีโดยสามารถจำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ เป็นรายได้จากการทำอาชีพสวนมะพร้าวโดยตรง จำนวนเงิน 61,192.59 บาท เป็นรายได้จากค่าจ้างแรงงาน การทำสวนผลไม้อื่นๆ ค่าขาย รับราชการ เงินที่ได้รับจากสมาชิกอื่นในครอบครัว และรายได้อื่นๆ จำนวน 6858.48 บาท (ตารางที่ 6) จากการสำรวจครั้งนี้พบว่า รายได้จากการทำสวนมะพร้าวโดยตรงเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90 ของรายได้ทั้งหมด สำหรับแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญรองลงไปได้แก่ สมาชิกอื่นในครอบครัวล้งมาให้ และค่าจ้างแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 5 และ 3.7 ของรายได้ทั้งหมดตามลำดับ ส่วนรายได้จากแหล่งอื่นๆ นอกเหนือจากนี้ อันได้แก่ การรับราชการ ค่าขาย รายได้อื่นๆ และรายได้จากการทำสวนผลไม้ ถือได้ว่าเป็นรายได้ที่มีความสำคัญไม่มากนักต่อรายได้ ของครัวเรือนเกษตร ทั้งนี้เพราะเมื่อพิจารณาดูจะพบว่าสัดส่วนรายได้ของครัวเรือนที่มาจากแหล่งต่างๆ เหล่านี้มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตารางที่ 6.1)

อาชีพทำนาเกลือ จากการศึกษาถึงรายได้ของครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำนาเกลือในเขตที่ทำการศึกษา พบว่าครัวเรือนเกษตรมีรายได้เฉลี่ย 122,688.57 บาทต่อปี โดยสามารถจำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ เป็นรายได้จากการขายผลผลิตในนาเกลือ 110,060 บาท และเป็นรายได้จาก ค่าจ้างแรงงาน ทำนาถุ้ง ค่าขาย สับปลาและแหล่งรายได้อื่นๆ เป็นจำนวน 12,628.57 บาท (ตารางที่ 6) จากการสำรวจพบว่ารายได้จากการทำนาเกลือ เป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญที่สุดครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำนาเกลือ กล่าวคือ คิดเป็นร้อยละ 91.7 ของรายได้ทั้งหมด สำหรับแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญรองลงมาได้แก่ รายได้จากค่าจ้างแรงงานและ การทำนาถุ้ง โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.8 และ 2.4 ของรายได้ทั้งหมด ตามลำดับ นอกจากนี้แหล่งรายได้อื่นๆที่มีความสำคัญถัดลงไปได้แก่ รายได้จากกา

ค่าบริการ การค้าขาย และรายได้จากแหล่งรายได้อื่นๆ เมื่อพิจารณาสัดส่วนรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรจากแหล่งที่มาเหล่านี้ ต่อรายได้ทั้งหมดแล้ว พบว่า สัดส่วนรายได้ของครัวเรือนที่มาจากแหล่งต่างๆ เหล่านี้มีเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 6.1)

อาชีพทำนาถ้ำ จากการศึกษาถึงรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาถ้ำในเขตที่ทำการศึกษ พบว่า ครัวเรือนเกษตรกร มีรายได้เฉลี่ย 179,961.70 บาทต่อปี สามารถคำนวณหาแหล่งที่มาของรายได้เป็น รายได้จากการทำนาถ้ำ จำนวน 177,276.60 บาท และเป็นรายได้จากการทำนา ค่าจ้างแรงงาน เงินที่ได้รับจากสมาชิกอื่นในครอบครัว และรายได้อื่นๆ อีกจำนวน 2,685.10 บาท (ตารางที่ 6) จากการสำรวจครั้งนี้พบว่า รายได้จากการทำนาถ้ำเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด ของครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาถ้ำ คิดเป็นร้อยละ 98.5 ของรายได้ทั้งหมด ส่วนแหล่งที่มาของรายได้อื่นๆ นอกเหนือจากนี้ อันได้แก่ การทำนา ค่าจ้างแรงงาน รายได้อื่นๆ และเงินที่ได้รับจากสมาชิกอื่นในครอบครัว มีความสำคัญต่อรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรไม่มากนัก (ตารางที่ 6.1)

อาชีพทำสวนลิ้นจี่ จากการศึกษาถึงรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนลิ้นจี่ในเขตที่ทำการศึกษา พบว่า ครัวเรือนเกษตรกร มีรายได้เฉลี่ย 61,567.71 บาท เป็นรายได้จากการทำสวนลิ้นจี่เพียง 19,187.50 บาท และเป็นรายได้จากแหล่งรายได้อื่นๆ ถึง 42,380.21 บาท เป็นที่น่าสังเกตว่ารายได้ที่ได้รับจากการทำสวนลิ้นจี่ เมื่อเทียบกับรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรกรแล้วคิดเป็นร้อยละ 31.1 ของรายได้ทั้งหมด ในขณะที่รายได้จากแหล่งอื่นๆ อันได้แก่การรับจ้างทำงานทั่วไป มีสัดส่วนต่อรายได้ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 31.4 ของรายได้ทั้งหมด รายได้จากส่วนราชการและผลไม้อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 18.7 และ 12.3 ของรายได้ทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีแหล่งรายได้อื่นๆ ได้แก่ เงินที่ได้รับจากสมาชิกอื่นในครอบครัว การค้าขาย และรายได้อื่นๆ ซึ่งแหล่งรายได้เหล่านี้ มีความสำคัญต่อรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรไม่มากนัก (ตารางที่ 6.1) จะเห็นได้ว่าสัดส่วนระหว่างรายได้ที่ได้จากการทำสวนลิ้นจี่ และรับจ้างแรงงาน มีค่าใกล้เคียงกันมาก ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจาก พื้นที่เพาะ

ปลูกที่ใช้ในการทำสวนลีนี่มีขนาดจำกัด แม้ว่า การปลูกลีนี่จะสามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกร
สูง แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านที่ดินดังกล่าว จึงทำให้สัดส่วนรายได้จากการทำสวนลีนี่
ลดความสำคัญลงไป

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างแต่ละอาชีพแล้วพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบ
อาชีพทำนาเกลือ เป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้รวมต่อปีสูงที่สุดโดยเปรียบเทียบ กลุ่มครัวเรือน
ที่มีรายได้รวมต่อปีสูง เป็นอันดับรองลงไปคือ ครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพ ทำนาเกลือ
ทำสวนมะพร้าวและครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนลีนี่ตามลำดับ โดยอาชีพทำนาเกลือ
เป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนต่อครัวเรือนต่อปีสูงที่สุด โดยเปรียบเทียบรองลงมาคือ อาชีพทำ
นาเกลือ ทำสวนมะพร้าวและทำสวนลีนี่ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาทางด้าน
แหล่งรายได้อื่นๆ นอกเหนือจากอาชีพเหล่านี้แล้ว ปรากฏว่ากลุ่มครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ
ทำสวนลีนี่เป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้จากแหล่งรายได้อื่นๆ มากที่สุด กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่
มีรายได้จากแหล่งรายได้อื่นๆ รองรองลงไปคือ กลุ่มครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำนาเกลือ ทำสวน
มะพร้าวและกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาเกลือตามลำดับ แหล่งรายได้ที่สำคัญสำหรับ
ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ นอกเหนือจากอาชีพที่ทำการศึกษา ได้แก่ การรับจ้างทำงานทั่วไป
ของสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนลีนี่
และทำนาเกลือ ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่อาชีพทั้งสองนี้ใช้เวลาในการผลิตไปมากนัก จึง
ทำให้มีเวลาว่างในการรับจ้างทำงานทั่วไปได้ โดยเฉพาะในกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบ
อาชีพทำสวนลีนี่ ซึ่งถือครองที่ดินในการทำสวนลีนี่ขนาดเล็ก การใช้จ่ายแรงงานจากสมาชิกใน
ครัวเรือนจึงมีความจำเป็นเล็กน้อยลงไปด้วย ส่วนในกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวน
มะพร้าวพบว่าเงินที่ได้รับจากสมาชิกอื่นในครอบครัว เป็นแหล่งรายได้ที่สัดส่วนร้อยละต่อรายได้
รวมทั้งหมดมีขนาดใหญ่ แต่ก็ไม่อาจถือเป็นแหล่งรายได้สำคัญของครัวเรือนเกษตรกรได้ ทั้งนี้
เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรที่มีแหล่งรายได้ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการที่สมาชิกในครัว
เรือนเกษตรกรไปทำงานในต่างประเทศ มีอยู่เพียงไม่กี่ครัวเรือน แต่จำนวนเงินที่ได้รับ ในแต่ละ
ครั้งจะมีมูลค่าที่สูงมาก จึงทำให้รายได้ที่ได้รับจากแหล่งที่มาดังกล่าว มีจำนวนมากกว่า รายได้

จากการรับจ้างทำงานทั่วไป ซึ่งน่าจะเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่แท้จริงของครัวเรือนเกษตร
 สำหรับครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำนาถ้ำ จะเห็นได้ว่าแหล่งที่มาของราย
 ได้ที่นอกเหนือไปจากการทำนาถ้ำแล้ว มีความสำคัญน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้
 จากการรับจ้างทั่วไป ทั้งนี้เพราะ ในการทำงานถ้ำนั้นผู้ผลิตจะต้องคอยดูแลเอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา
 สิ่งทำให้ครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพการทำนาถ้ำไม่มีเวลาที่จะใช้ในการประกอบ
 อาชีพอื่นๆ มากนัก

เป็นที่น่าสังเกตว่า ครัวเรือนเกษตรในแต่ละกลุ่มอาชีพที่ทำการศึกษามีรายได้บางส่วน
 ส่วนจากแหล่งที่มา ซึ่งถือเป็นผลพลอยได้จากการประกอบอาชีพอื่นๆ เมื่อพิจารณาถึงครัว
 เรือนที่ประกอบอาชีพทำนาเกลือและนาถ้ำแล้วจะพบว่า สัดส่วนของรายได้ที่ได้มาจากการจับ
 ปลาขึ้นอยู่กับอัตราที่สูงพอสมควร ทั้งนี้เนื่องมาจากปลาที่จับได้นั้นเป็นผลพลอยได้มาจากการ
 ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพดังกล่าวนั่นเอง นอกจากนี้ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพ
 ทำนาเกลือ ยังมีรายได้บางส่วนมาจากการทำนาถ้ำเช่นกัน ส่วนใหญ่กลุ่มครัวเรือนเกษตรที่
 ช่าง วนิชย์วิภากร ส่วนหนึ่ง และทำสวนมะพร้าว ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ในช่องกลุ่ม
 อาชีพที่มีรายได้ซึ่งได้รับจากการทำสวนผลไม้อื่นๆ ในสัดส่วนที่สูงเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครัว
 เรือนเกษตรในกลุ่มอาชีพทำสวนลิ้นี่ ซึ่งมีรายได้จากการทำสวนมะพร้าวในสัดส่วนที่สูงมาก

ตารางที่ 6. เงินรายได้ค้ำของครัวเรือนเกษตร

รายการ	ประเภทของอาชีพ			
	ทำสวนมะพร้าว	ทำนาเกลือ	ทำนาทุ่ง	ทำสวนลิ้นจี่
ประเภทของรายได้				
รายได้จากการประกอบ ธุรกิจ	61,192.59	110,060.00	177,276.60	19,187.50
รายได้อื่นๆ	6,858.48	12,628.57	2,685.10	42,380.21
รายได้รวม	68,051.07	122,688.57	179,961.70	61,567.71

ตารางที่ 6.1 สัดส่วนร้อยละของรายได้จำแนกตามแหล่งที่มาต่อรายได้รวม

กลุ่มอาชีพ	แหล่งที่มาของรายได้										
	ส่วนมะพร้าว	นาเกลือ	นาถุ้ง	ลิ้นจี่	รับจ้างทั่วไป	ได้รับจากสมาชิกอื่นในครอบครัว	ทำสวนผลไม้อื่น	ค้าขาย	รับราชการ	สับปลา	อื่นๆ
ทำสวนมะพร้าว	90.0	-	-	-	3.7	5.0	0.2	0.4	0.5	-	0.2
ทำนาเกลือ	-	91.7	2.4	-	4.8	0.1	-	0.3	-	0.6	0.1
ทำนาถุ้ง	-	-	98.5	-	0.4	0.2	-	-	-	0.3	0.6
ทำสวนลิ้นจี่	18.7	-	-	31.1	31.4	3.2	12.3	2.5	-	-	0.8

8. รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกรายจ่ายของครัวเรือนเกษตรในเขตที่ทำการสำรวจออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ รายจ่ายทั่วไปในครัวเรือนเกษตร และรายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตของครัวเรือนเกษตร

1. รายจ่ายทั่วไปในครัวเรือนเกษตร รายจ่ายทั่วไปที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ หมายถึง รายจ่ายที่ประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆดังต่อไปนี้ ค่าจ้างจ้าง ค่ากับข้าว ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ค่าใช้จ่ายในด้านการศึกษาของบุตรหลาน ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทำบุญ ค่าใช้จ่ายในด้านบันเทิงเริงรมย์ ค่าสุรารยาสูบ และรายจ่ายอื่นๆ เช่นค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเครื่องต้มเป็นต้น โดยรายจ่ายทั่วไปของแต่ละกลุ่มอาชีพมีลักษณะดังนี้

อาชีพทำสวนมะพร้าว จากการศึกษาเกี่ยวกับรายจ่ายทั่วไปของครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าว พบว่าครัวเรือนเกษตรเหล่านี้มีรายจ่ายทั่วไปเฉลี่ยเท่ากับ 32,262.09 บาท ต่อครัวเรือนต่อปี โดยสามารถจำแนกตามหมวดรายจ่ายที่สำคัญเป็นรายจ่ายที่เป็นค่าข้าวสาร ค่ากับข้าว ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ค่าใช้จ่ายในด้านการศึกษาของบุตรหลาน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 15.5, 51.2, 3.9 และ 9.3 ของรายจ่ายทั้งหมดตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายในด้าน การรักษาพยาบาล การทำบุญ การบันเทิงเริงรมย์ ค่าสุรารยาสูบและรายจ่ายอื่นๆ โดยคิดเป็นร้อยละ 5.8, 4.6, 0.3, 5.3 และ 4.1 ของรายจ่ายทั้งหมดตามลำดับ (ตารางที่ 9)

อาชีพทำนาเกลือ ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำนาเกลือ มีรายจ่ายทั่วไปเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 33,745.90 บาทต่อปี โดยหมวดรายจ่ายที่สำคัญได้แก่ รายจ่ายเกี่ยวกับ ค่าข้าวสาร ค่ากับข้าว ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และค่าใช้จ่ายในด้านการศึกษาของบุตรหลาน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 9.7, 49.2, 5.4 และ 7.6 ของรายจ่ายทั้งหมด ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีรายจ่ายในด้าน การรักษาพยาบาล การทำบุญ การบันเทิง

เจริญชัย คำสุรยาสาส์นและรายจ่ายอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 5.3, 5.6, 1.7, 12, และ 3.5, ของรายจ่ายทั้งหมดตามลำดับ (ตารางที่ 9)

อาชีพนาถุ้ง สหกรณ์กลุ่มครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพนาถุ้ง มีรายจ่ายทั่วไปเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 40,241.09 บาท ต่อปี โดยสามารถจำแนกออกตามหมวดรายจ่ายที่สำคัญดังนี้คือ รายจ่ายที่เป็นค่าข้าวสาร ค่ากับข้าว ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ค่าใช้จ่ายในด้านการศึกษาของบุตรหลาน คิดเป็นร้อยละ 13.4, 51.4, 4.7, และ 2.7 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีรายจ่ายในด้านการรักษาพยาบาล การทำบุญ การบันเทิง เจริญชัย คำสุรยาสาส์น และรายจ่ายอื่นๆอีก คิดเป็นร้อยละ 6.2, 8.2, 1.3, 8.8 และ 3.3 ของรายจ่ายทั้งหมดตามลำดับ (ตารางที่ 9)

อาชีพฟาล่วนลิ้นสี่ กลุ่มครัวเรือน เกษตรที่ประกอบอาชีพฟาล่วนลิ้นสี่ มีรายจ่ายทั่วไปเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 46,240.67 บาท ต่อปี จำแนกเป็นหมวดรายจ่ายที่เป็นค่าข้าวสาร ค่ากับข้าว ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ค่าใช้จ่ายในด้านการศึกษาของบุตรหลาน คิดเป็นร้อยละ 12, 41.9, 6.7, และ 20.4 ของรายจ่ายทั้งหมดตามลำดับ นอกเหนือจากนี้ก็ยังมียรายจ่ายในด้านการรักษาพยาบาล การทำบุญ การบันเทิง เจริญชัย คำสุรยาสาส์น และรายจ่ายอื่นๆคิดเป็นร้อยละ 7.9, 2.8, 0.1, 6.3 และ 1.9 ของรายจ่ายทั้งหมดตามลำดับ (ตารางที่ 9)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายทั่วไปในแต่ละกลุ่มอาชีพที่ทำการศึกษาแล้วสามารถที่จะสะท้อนให้เห็นถึง แบบแผนการบริโภคของครัวเรือนเกษตรในกลุ่มอาชีพเหล่านี้ได้จากการสำรวจพบว่าสัดส่วนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารของครัวเรือนเกษตรเหล่านี้ต่อรายจ่ายทั้งหมดมีค่าอยู่ในระดับที่สูงมาก คือ ประมาณร้อยละ 60 ของรายจ่ายทั่วไปทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มครัวเรือนที่ประกอบอาชีพฟาล่วนลิ้นสี่ ซึ่งมีรายจ่ายในด้านนี้สูงที่สุดถึงร้อยละ 66.7 ของรายจ่ายทั้งหมด ในขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่ประกอบอาชีพฟาล่วนลิ้นสี่มีรายจ่ายในด้านนี้ต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 53.9 ของรายจ่ายทั้งหมด ซึ่งค่าใช้จ่ายในหมวดนี้เป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในหมวดอื่นๆของครัวเรือนเกษตรทุกกลุ่มอาชีพ ค่าใช้จ่าย

ที่สูงเป็นอันดับรองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลานซึ่งคิดเป็นร้อยละ 10 ของรายจ่ายทั้งหมด เป็นที่น่าสนใจเกิดว่ารายจ่ายในหมวดนี้ของกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้มีสัดส่วนอยู่ในระดับที่สูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ ลักษณะเช่นนี้ ได้สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้มีแบบแผนการบริโภคที่ให้ความสำคัญพอใจแก่การศึกษาในระดับที่สูงเมื่อเทียบกับการบริโภคในหมวดอื่นๆ จากการสำรวจพบว่า โดยทั่วไปแล้วครัวเรือนเกษตรมีรายจ่ายในด้านสุราและยาสูบสูงเป็นอันดับที่สามรองจากรายจ่ายในด้านอาหารและการศึกษาของบุตรหลาน โดยมีสัดส่วนร้อยละ 8.1 ของรายจ่ายทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครัวเรือนเกษตรเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการบริโภคสุราและยาสูบสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับความสำคัญของสินค้าเหล่านี้มีต่อการยังชีพที่มีอยู่ไม่มากนัก รายจ่ายในหมวดที่มีความสำคัญในลำดับต่อมาคือ รายจ่ายที่เป็นค่ารักษาพยาบาลและค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนต่อรายจ่ายทั้งหมดร้อยละ 6.3 และ 5.2 ของรายจ่ายทั้งหมดตามลำดับ โดยสัดส่วนของค่าใช้จ่ายที่เป็นค่ารักษาพยาบาลในระดับเช่นนี้ กล่าวได้ว่าอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาวะการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นในกลุ่มครัวเรือนเกษตรเหล่านี้ มิได้เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพของตน นอกจากนั้นค่าใช้จ่ายทั่วไปของครัวเรือนเกษตรยังประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในด้านการทำบุญ และบันเทิงเริงรมย์ โดยมีค่าใช้จ่ายในด้านการทำบุญคิดเป็นร้อยละ 5.3 ของรายจ่ายทั้งหมด ซึ่งกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำนาถ้ำ เป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายในด้านนี้สูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ส่วนค่าใช้จ่ายในด้านการบันเทิงเริงรมย์นั้น เป็นที่น่าสนใจเกิดว่า มีอยู่ในระดับที่ต่ำมาก คิดเป็นร้อยละ 0.8 ของรายจ่ายทั้งหมดเท่านั้น

2. รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตของครัวเรือนเกษตรกร สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือรายจ่ายที่เป็นต้นทุนคงที่ และรายจ่ายที่เป็นต้นทุนแปรผัน โดยจำแนกการพิจารณาในแต่ละกลุ่มอาชีพได้ดังต่อไปนี้

อาชีพทำสวนมะพร้าว จากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าว มีรายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือนเป็นมูลค่า 68,459.04 บาท ต่อปี (ตารางที่ 8) หรือ 8,627.85 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 7) เมื่อคำนวณเป็นต้นทุนของน้ำตาลปี๊บต่อ 1 ปีแล้วจะเป็น 247.81 บาท

ต้นทุนคงที่ ในการศึกษาพบว่าต้นทุนคงที่ของครัวเรือนเกษตรกรหนึ่งๆ เฉลี่ยเป็นมูลค่า 911.39 บาทต่อไร่หรือ 26.18 บาทต่อปี ซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในด้านการศึกษาและบำรุงรักษาสวนมะพร้าว เช่น การยกร่องทำคันดิน การใส่ปุ๋ย และการกำจัดวัชพืช เป็นต้น เฉลี่ยเป็นมูลค่า 358.11 บาท ต่อไร่ ค่าเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำน้ำตาลมะพร้าวอันได้แก่ กระทะเตา มีดปาดตาล สปริงลวดกระทุ้งน้ำตาล เฝือกแขวนน้ำตาล กระบอกร และที่คลุมน้ำตาลเพื่อกันฉีให้น้ำตาลล้นกระทะเป็นต้น เฉลี่ยเป็นมูลค่า 323.08 บาท ต่อไร่ ค่าเช่าที่ดินมีมูลค่าเฉลี่ยเป็น 87.93 บาท ต่อไร่ และต้นทุนคงที่อื่นๆ เฉลี่ยเป็นมูลค่า 142.27 ^{1*}

ต้นทุนแปรผัน ในการศึกษาพบว่าต้นทุนแปรผันของครัวเรือนเกษตรกรหนึ่งๆ มีมูลค่าเฉลี่ย 7716.46 บาท ต่อไร่ หรือ 221.61 บาทต่อปี ซึ่งประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าแรง เฉลี่ยเป็นมูลค่าแรง เฉลี่ยเป็นมูลค่า 5,121.82 บาท ต่อไร่ ค่าเชื้อเพลิงที่ใช้ในการเคี่ยวน้ำตาล เช่น ฟืน มีมูลค่าเฉลี่ย 1,830.40 บาท ต่อไร่ เป็นค่าวัสดุขีบในการทำน้ำตาลมะพร้าวซึ่งได้แก่ พยอม และยาขี้ด เฉลี่ยเป็นมูลค่า 266.36 บาทต่อไร่ เป็นค่าปีบสำหรับใส่น้ำตาล 476.51 บาทต่อไร่ และเป็นต้นทุนแปรผันอื่นๆ 21.39 บาท ต่อไร่ ^{2*}

อาชีพทำนาเกลือ จากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาเกลือ มีรายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือนเป็นมูลค่า 76,111.96 บาทต่อปี (ตารางที่ 10) หรือ 2,437.46 ต่อไร่ (ตารางที่ 7) เมื่อคำนวณเป็นต้นทุนของเกลือต่อ 1 เกวียนจะเป็น 541.64 บาท

1*2* คำนวณจากแบบสอบถาม

ต้นทุนคงที่ ในการศึกษาพบว่า ต้นทุนคงที่ของครัวเรือนเกษตรหนึ่งๆ คิดเป็นมูลค่า 1,348.55 บาทต่อไร่ หรือ 299.68 บาท ต่อเกวียน ต้นทุนคงที่ต่างๆ เหล่านี้ประกอบไปด้วย ค่าเช่าที่ดิน มีมูลค่าเฉลี่ย 986.55 บาทต่อไร่ซึ่งเป็นหมวดรายจ่ายที่สำคัญที่สุดของการทำมาเกสิอ ทั้งนี้เนื่องจาก ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ เป็นผู้เช่าที่ดิน ทำการผลิต โดยเสียค่าเช่าเป็นผลผลิต รายจ่ายหมวดที่สำคัญรองลงมา คือ ดอกเบี้ยเงินกู้ คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ย 294.01 บาท ต่อไร่ ส่วนหนึ่งของดอกเบี้ยเหล่านี้จะชำระเป็นผลผลิต โดยเฉพาะในรายที่กู้เงินจาก พ่อค้าคนกลางหรือ เจ้าของที่ดิน จากลักษณะเช่นนี้จึงทำให้รายจ่ายใน 2 หมวด นี้ แปรผันตามราคาเกสิอในแต่ละปี นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายในหมวดค่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต เช่น ลูกกลิ้ง ตथा รื้อเกสิอ เครื่องสูบน้ำ หรือ กังหันลม เป็นต้น และรายจ่ายในหมวดภาษีที่ดิน คิดเป็นมูลค่า เฉลี่ย 40.12 บาท และ 1.23 บาทต่อไร่ ตามลำดับ จากการสำรวจจึงพบว่า ครัวเรือนเกษตรซึ่งเป็นผู้เช่าที่ดิน ไม่มีค่าใช้จ่ายในหมวดค่าก่อสร้าง บังฉาง และลำราง ทั้งนี้เพราะรายจ่ายในหมวดดังกล่าว จะเป็นภาระของเจ้าของที่ดิน ฉะนั้นในงานวิจัยนี้จึงไม่นำค่าใช้จ่ายในด้านนี้เข้าคำนวณเป็นต้นทุนการผลิต แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่จะมีการก่อสร้างบังฉางและลำรางแล้ว จากการสำรวจในครั้งนี้พบว่าค่าก่อสร้างบังฉางเฉลี่ยต่อไร่เป็นเงิน 2,193.62 บาท และค่าก่อสร้างลำรางมีมูลค่าเฉลี่ย เป็นเงิน 1917.17 บาท^{1*}

ต้นทุนแปรผัน จากการศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนแปรผัน ของครัวเรือนเกษตรในกลุ่มนี้ พบว่า ต้นทุนแปรผัน ของครัวเรือนเกษตรหนึ่งๆ มีมูลค่าเฉลี่ย 1,088.91 บาท ต่อไร่ หรือ 241.98 บาท ต่อเกวียน โดยจำแนกออกเป็น ค่าแรง ซึ่งในการทำมาเกสิอถือว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญที่สุด เพราะในการผลิตเกสิอ ต้องอาศัยแรงงาน ทั้งในการทำคันดิน ลอกลำราง บดกลิ้งอัดหีบนาปรัง รื้อเกสิอ และหีบเกสิอ การใช้แรงงานดังกล่าวส่วนใหญ่แล้ว จะอาศัยแรงงานในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรื้อเกสิอและบดอัดหีบนาปรัง รายจ่ายที่เป็นค่าแรงดังกล่าวนี้มีมูลค่าเฉลี่ย 950.02 บาทต่อไร่ ซึ่งเป็นรายจ่ายที่รวมค่าจ้างของบุคคลในครอบครัวไว้แล้ว นอกจากนี้ยังมีรายจ่าย ในด้านค่าน้ำมันเชื้อเพลิง

ที่ใช้กับเครื่องสูบน้ำ และค่าซ่อมอุปกรณ์ เฉลี่ยเป็นเงิน 98.77 และ 40.12 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ^{1*}

อาชีพทำนาถั่ว จากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาถั่ว มีรายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือน เป็นเงิน 132,913.22 บาท ต่อปี (ตารางที่ 8) หรือคิดเป็นเงินจำนวน 1,697.91 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 7) เมื่อคำนวณเป็นต้นทุนการผลิตต่อถั่ว 1 กิโลกรัม แล้วจะเป็น 57.36 บาท

ต้นทุนคงที่ ในการศึกษาพบว่า ครัวเรือนเกษตรกร ในอาชีพนี้มีรายจ่ายส่วนที่เป็นต้นทุนคงที่เฉลี่ยเป็นเงิน 403.86 บาทต่อไร่ หรือเท่ากับ 13.64 บาทต่อถั่วที่ผลิตได้ 1 กิโลกรัม โดยรายจ่ายในส่วนนี้ประกอบไปด้วยรายจ่ายที่เป็นค่าดอกเบี้ยเงินกู้ 147.05 บาทต่อไร่ รายจ่ายที่เป็นค่าเช่าที่ดินเป็นเงิน 82.96 บาทต่อไร่ รายจ่ายในการซื้อเครื่องต้นน้ำเฉลี่ยเป็นเงิน 63.95 บาทต่อไร่ รายจ่ายในการจุดบ่อ ทำคันดินและ ตารางเฉลี่ยเป็นเงิน 59.74 บาทต่อไร่ ค่าก่อสร้างประตูน้ำเฉลี่ยเป็นเงิน 33.56 บาทต่อไร่ ค่าอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการสูบน้ำเฉลี่ยเป็นเงิน 13.06 บาทต่อไร่ นอกจากนี้ยังมีรายจ่ายเกี่ยวกับภาษีที่ดินอีก 3.54 บาทต่อไร่ ^{2*}

ต้นทุนแปรผัน จากการศึกษาเกี่ยวกับรายจ่ายที่เป็นต้นทุนแปรผันของครัวเรือนเกษตรกรในกลุ่มอาชีพนี้พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรหนึ่งๆมีรายจ่ายในการนี้เฉลี่ยเป็นเงิน 1,294.05 บาทต่อไร่ หรือ 43.72 บาทต่อถั่วที่ผลิตได้ 1 กิโลกรัม ซึ่งประกอบได้ด้วยค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการสูบน้ำเข้านาถั่ว เฉลี่ยเป็นเงิน 846.80 บาทต่อไร่ ค่าจ้างแรงงานในการลอกเลนในนาถั่ว ลอกตาราง ถางคันและคัดถั่ว เฉลี่ยเป็นเงิน 500.97 บาทต่อไร่ ค่าซ่อมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสูบน้ำเฉลี่ยเป็นเงิน 66.41 บาท ค่าขนถั่ว และค่าน้ำมันในการขี้ถั่ว เฉลี่ยเป็นเงิน 38.28 และ 41.59 บาท ตามลำดับ ^{3*}

อาชีพทำสวนลิ้นจี่ จากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนลิ้นจี่ มีรายจ่ายที่เป็น ต้นทุนการผลิตต่อครัวเรือนเป็นมูลค่า 5,070.00 บาท ต่อปี (ตารางที่ 8) หรือ 1,195.83 บาท ต่อไร่ (ตารางที่ 7) เมื่อคำนวณเป็นต้นทุนการผลิตต่อลิ้นจี่ 1 กิโลกรัม

^{1*}, ^{2*} และ ^{3*} คำนวณจากแบบสอบถาม

จะเป็น 17.21 บาท

ต้นทุนคงที่ ในการศึกษาพบว่า คราวเรือนเกษตรในอาชีพนี้ มีรายจ่ายที่เป็น ต้นทุนคงที่ เฉลี่ยเป็นมูลค่า 168.88 บาทต่อไร่ หรือ เท่ากับ 2.43 บาท ต่อสินค้าที่ผลิตได้ 1 กิโลกรัม รายจ่ายในต้นทุนการผลิตส่วนนี้ประกอบไปด้วย ดอกเบี้ยเงินกู้ เฉลี่ยเป็นมูลค่า 92.61 บาท ต่อไร่ และรายจ่ายที่เป็นค่าเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เช่น จอบ เสียม เครื่องพ่นยาฆ่าแมลง เป็นต้น มีมูลค่า เฉลี่ยคิดเป็นเงิน 76.26 บาท ต่อไร่ การที่อาชีพสวนลิ้นจี่มีต้นทุนคงที่ในระดับต่ำนั้น เนื่องมาจากครัวเรือนเกษตร ในอาชีพนี้ส่วนใหญ่ มีที่ดินเป็นของตนเอง และ อยู่ใกล้แหล่งน้ำ ดังนั้นจึงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าเช่าที่ดินและเครื่องสูบน้ำ^{1*}

ต้นทุนแปรผัน จากการศึกษาเกี่ยวกับรายจ่ายที่เป็นต้นทุน แปรผัน ของครัวเรือน เกษตรในกลุ่มอาชีพนี้พบว่า ครัวเรือนเกษตรหนึ่งๆ มีมูลค่าของต้นทุนแปรผัน เฉลี่ยเป็นเงิน 1,026.95 บาท ต่อไร่ หรือ 14.78 บาทต่อ ลิ้นจี่ที่ผลิตได้ 1 กิโลกรัม รายจ่ายในส่วนนี้จะ ประกอบไปด้วยค่าแรงเฉลี่ยเป็นมูลค่า 581.48 บาทต่อไร่ ซึ่งตัวเลขดังกล่าวอาจสูงเกินเท่า ความเป็นจริงไปบ้าง ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ครัวเรือนเกษตรกลุ่มนี้ ยังประกอบอาชีพอื่น นอกเหนือไปจากการทำสวนลิ้นจี่ เช่น การทำสวนมะพร้าว และสวนผลไม้ ประกอบกันไปด้วย จึง ทำให้การประเมินค่าแรง เฉพาะในส่วนของการทำสวนลิ้นจี่ เป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ก็ยังมี รายจ่ายในส่วนที่เป็นค่าปุ๋ย และ ค่าเช่าแมลง เฉลี่ยเป็นมูลค่า 398.79 บาท ต่อไร่ และเป็นค่า พันธุ์ลิ้นจี่ เฉลี่ยเป็นมูลค่า 46.68 บาท ต่อไร่^{2*}

จากการศึกษา ทางด้านรายได้ และรายจ่ายของครัวเรือนเกษตรในแต่ละกลุ่ม อาชีพ ข้างต้น สามารถสรุปถึงลักษณะสำคัญบางประการคือ

ประการที่หนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนการผลิต จากการวิเคราะห์ได้ให้ข้อสังเกตว่า กลุ่มครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าว เป็นกลุ่มอาชีพที่มีต้นทุนการผลิตต่ำที่สุด ซึ่งต้นทุนส่วนใหญ่ ประมาณ ร้อยละ 90 ของต้นทุนทั้งหมด เป็นต้นทุนในด้านการจ้างแรงงาน ซึ่งรวมค่าจ้างแรงงานของตนเองและบุคคลในครอบครัวด้วย กลุ่มอาชีพที่มีต้นทุนการผลิต

1* และ 2* ศึกษามาจากแบบสอบถาม

สูงรองลงมาคือ การทำนาเกลือ โดยต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าเช่าที่ดิน และการจ้างแรงงาน ซึ่งเป็นต้นทุนคงที่ และต้นทุนแปรผันที่สำคัญที่สุดในการผลิตตามลำดับ อย่างไรก็ตามความแตกต่างระหว่างต้นทุนการผลิตต่อไร่ ของกลุ่มอาชีพ ทั้งสองดังกล่าวข้างต้น กลับอยู่ในระดับที่สูงมาก กล่าวคือ กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำล้งมะพร้าว จะมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ สูงกว่า กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร ที่ประกอบอาชีพทำนาเกลือ ประมาณ 3 เท่า กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร ที่ประกอบอาชีพทำนาถุ้ง เป็นกลุ่มอาชีพที่มีต้นทุนการผลิตสูงเป็นอันดับสาม โดยต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และ ค่าจ้างแรงงาน กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรกลุ่มสุดท้ายซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่มีต้นทุนการผลิตต่ำที่สุดคือ กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนลิ้นจี่ ซึ่งต้นทุนการผลิตที่สำคัญของกลุ่มอาชีพนี้คือ ค่าจ้างแรงงาน ค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง จะเห็นได้ว่า ต้นทุนการผลิตที่สำคัญของทุกกลุ่มอาชีพ เป็นต้นทุนแปรผัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นทุนในด้านการจ้างแรงงาน ยกเว้นในกลุ่มอาชีพทำนาเกลือ ซึ่งต้นทุนการผลิตที่สำคัญมีทั้งต้นทุนแปรผัน และต้นทุนคงที่ ทั้งนี้ เพราะครัวเรือนเกษตรกรในกลุ่มอาชีพดังกล่าว ส่วนใหญ่แล้วเป็นผู้เช่าที่ดิน ทำการผลิตจึงทำให้ต้นทุนส่วนนี้ มีความสำคัญเพิ่มขึ้นตามมาด้วย

ประการที่สี่ง ในส่วนของการเปรียบเทียบรายได้และรายจ่าย ของกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่ทำทางการเกษตรว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำล้งมะพร้าว เป็นกลุ่มอาชีพที่มีรายได้รวม ต่ำกว่ารายจ่าย ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่กลุ่มอาชีพนี้ มีรายได้จากการทำล้งมะพร้าว ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต แต่การที่ครัวเรือนเกษตรกรเหล่านี้ ยังสามารถประกอบอาชีพที่อยู่ต่อไปได้ เพราะครัวเรือนเกษตรกรเหล่านี้มิได้ใช้ค่าจ้างแรงงานของตนเอง และบุคคลในครอบครัวไว้ เป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิต จึงทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำกว่าที่ควรจะเป็นอย่างมาก ส่วนใจของกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพ ทำนาเกลือ ทำนาถุ้ง และทำสวนลิ้นจี่ เป็นกลุ่มอาชีพที่ประสบปัญหาทางด้านการใช้จ่าย กล่าวคือรายได้รวม สูงกว่ารายจ่าย แม้ว่า จะพิจารณาเฉพาะรายได้จากการประกอบอาชีพ และ รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตเท่านั้นก็ตาม อย่างไรก็ตาม ในกรณีของกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนลิ้นจี่ ซึ่งเป็น

กลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เป็นอาชีพเสริมเป็นจำนวนมาก ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้เกิดความยากลำบากในการคำนวณหารายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตของอาชีพต่างๆ เหล่านี้ ในงานวิจัยนี้ ได้พยายามคำนวณหารายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตของการทำสวนลิ้นี่เพียงอาชีพเดียวออกมา ได้แล้วและไว้ในตารางที่ 8 แต่รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตของอาชีพอื่นนั้น ไม่สามารถคำนวณออกมาได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ต้นทุนการผลิตในแต่ละอาชีพของครัวเรือนเกษตรกลุ่มนี้ ในระดับของการวิเคราะห์แล้ว ไม่สามารถแบ่งแยกเป็นรายการต่างๆ ได้อย่างชัดเจน แม้แต่ในส่วนที่เป็นรายจ่ายของต้นทุนในการทำสวนลิ้นี่ ซึ่งได้นำเสนอในที่นี้ ก็เป็นเพียงการประเมินต้นทุนในขั้นต้นเท่านั้น ซึ่งแม้แต่ผู้ทำการผลิตเองจากการสัมภาษณ์ก็ยังไม่สามารถชี้แจงรายละเอียดของต้นทุนการผลิตแต่ละรายการได้

ประการที่สาม จะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการผลิตและประกอบการ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จาก อัตราส่วนระหว่างผลได้ต่อต้นทุน ในการประกอบอาชีพที่ทำการศึกษา โดยถ้าอัตราส่วนดังกล่าวมีค่าสูงกว่า 1 แสดงว่า ผลได้สูงกว่าต้นทุนการผลิต และหากอัตราส่วนดังกล่าวมีค่าสูงยิ่งขึ้นเท่าใด บ่อมลสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการผลิต และการประกอบการที่สูงขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงสถานภาพทางการเงินในแต่ละกลุ่มอาชีพอีกด้วย จากการวิจัย พบว่ากลุ่มอาชีพต่างๆ ที่ทำการศึกษามีอัตราส่วนระหว่างผลได้ต่อต้นทุน เป็นดังนี้

- 0.8' ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าว
- 1.4 ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำนาเกลือ
- 1.3 ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำนาทุ้ง
- 3.7 ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพทำสวนลิ้นี่

(คำนวณจาก ข้อมูลในตารางที่ 6 และ 8)

จากอัตราส่วนระหว่างผลได้ต่อต้นทุนข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า การทำสวนลิ้นี่เป็นอาชีพที่มีประสิทธิภาพและ การประกอบการสูงที่สุดในกลุ่มอาชีพทำการศึกษากิ่งหมด ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มอาชีพนี้มีต้นทุนการผลิตที่เป็นต้นทุนคงที่ ต่ำที่สุด ในขณะที่ต้นทุนแปรผันมีค่าใกล้เคียงกับ

กลุ่มอาชีพอื่น โดยเปรียบเทียบ จากค่าของอัตราดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่าครัวเรือนเกษตรกร
ที่ประกอบอาชีพทำนาขั้นบันไดเป็นกลุ่ม ครัวเรือนที่ควรมีรายได้สูงที่สุด ในกลุ่มอาชีพทำการศึกษา
แต่ในความเป็นจริงกลับมิได้เป็นเช่นนี้ เนื่องจากในเขตทำการสำรวจนั้น มิเอื้อที่เข้าใน
การปลูกต้นไม้้อย่างมากประกอบกับในกลุ่มครัวเรือนที่ปลูกต้นไม้เอง ก็มิได้ปลูกต้นไม้เพิ่มเนื้อที่ถ่อ
ครอง โดยส่วนใหญ่จะปลูกพืชชนิดอื่นปะปนกันไปด้วย จึงทำให้รายได้ที่ครัวเรือนเกษตรกรได้
รับต่ำกว่าที่ควรจะได้ นอกจากนี้ จากข้อมูลซึ่งได้รับจากการสำรวจ เมื่อนำมาประมาณระดับ
ราคา ณ จุดคุ้มทุน ซึ่งเป็นระดับราคาที่มีผลทำให้รายได้จากการผลิต มีค่าเท่ากับต้นทุนการผลิต
แล้วพบว่าในกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาขั้นบันได มีระดับราคา ณ จุดคุ้มทุน
เท่ากับ 17.18 บาทต่อลิ้นี่ที่ผลิตได้ 1 กิโลกรัม¹ ซึ่งหากลิ้นี่มีราคาต่ำกว่าระดับนี้แล้วการ
ปลูกลิ้นี่ก็ไม่ควรกระทำต่อไปในเชิงเศรษฐกิจศาสตร์

อาชีพที่มีค่าของสัดส่วนระหว่างผลผลิตต่อต้นทุน สูงรองลงมา ก็คือ การทำนาเกลือ
ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพนี้มีต้นทุนต่อไร่สูงเป็นลำดับที่สองใน
กลุ่มอาชีพทำการศึกษาทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากอาชีพการทำนาเกลือเป็นอาชีพที่มีต้นทุนเกี่ยวข้องกับ
ค่าจ้างแรงงานในการผลิตสูงมากอาชีพหนึ่ง (ตารางที่ 7) แม้ว่ารายได้ซึ่งได้รับจากการผลิต
เกลือจะสูงเช่นกัน แต่ระดับรายได้ซึ่งแสดงให้เห็นในตารางที่ 6 นั้น เป็นระดับรายได้ซึ่ง
ประเมินขึ้นโดยใช่ ราคาเฉลี่ยของผลผลิตในปี 2525 (ขณะทำการสำรวจ) สำหรับในกรณี
ของกลุ่มอาชีพที่ทำนาเกลือแล้ว ราคาเกลือเฉลี่ยในขณะนั้นมีค่าประมาณ 1,000 บาท ต่อเกลือ
1 เกวียน ซึ่งเป็นระดับราคาที่สูงมากเป็นพิเศษเกินกว่าระดับเฉลี่ยที่เคยเป็นมา จึงทำให้ราย
ได้ที่ประเมินได้นั้นสูงผิดปกติจากที่ผ่านมา อันมีผลทำให้สัดส่วนของรายได้ต่อต้นทุนในที่สูงขึ้น
มาก อย่างไรก็ตาม เมื่อคำนวณระดับราคา ณ จุดคุ้มทุนแล้ว ปรากฏว่ามีค่าเท่ากับ 541.
66 บาท ต่อเกลือ 1 เกวียน

นอกจาก อาชีพทั้งสองซึ่งกล่าวถึงในตอนต้นแล้ว อาชีพซึ่งมีค่าของสัดส่วนระหว่าง
ผลผลิตต่อต้นทุนในลำดับถัดมาคือ อาชีพทำนาทุ่ง ซึ่งแม้จะเป็นอาชีพที่มีต้นทุนคงที่ในการผลิต
ไม่สูงนักก็ตาม แต่ก็มีทุนแปรผันในการผลิตสูงมากพอสมควร เนื่องจากเป็นอาชีพที่ต้องใช้วัชพืช

1. ในขณะที่ราคาลิ้นี่เฉลี่ย ในปี 2525 (ขณะทำการสำรวจ) เท่ากับ 65 บาท ต่อ กิโลกรัม

เป็นวัสดุการผลิตอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้รายจ่ายเกี่ยวกับน้ำหนักเป็นรายจ่าย วัสดุค่าสูงที่สุด แต่อย่างไรก็ดี อาชีพการทำนาทุ่งนี้ก็ยัง เป็นอาชีพที่สามารถให้ผลตอบแทนได้สูงกว่าต้นทุน (ณ.ระดับราคา เฉลี่ยปี 2525) ซึ่งหากระดับราคาทุ่งไม่ลดต่ำลงกว่า กิโลกรัมละ 57.36 บาท^{1๕} อันเป็ระดับราคา ณ. จุดคุ้มทุนแล้ว คราวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาทุ่ง ก็ยังสามารถทำการผลิตต่อไปได้

อาชีพสุดท้ายของการสำรวจในครั้งนี้ คืออาชีพการทำสวนมะพร้าว ซึ่งเป็นอาชีพที่ประสมกับภาระการขาดทุนในการผลิต ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุใน 2 ด้าน คือ ในด้านของต้นทุนการผลิต การปลูกมะพร้าวเพื่อทำน้ำตาลมะพร้าว มีต้นทุนการผลิตสูงมาก โดยเฉพาะต้นทุนแปรผันซึ่งเป็นรายจ่ายเกี่ยวกับค่าจ้างแรงงานเป็นส่วนใหญ่ ความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างต้นทุนการผลิตของอาชีพอื่นๆ สามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนในตารางที่ 7 ในอีกด้านหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกักรายได้นั้น ปรากฏว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาราคาของน้ำตาลมะพร้าวมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อยๆ ทำให้รายรับซึ่งได้จากการขายน้ำตาลมะพร้าวมีมูลค่าลดลงเรื่อยๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อาชีพการทำสวนมะพร้าวเป็นอาชีพที่ให้ผลได้ต่ำกว่าต้นทุน แต่การที่ครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพนี้ยังไม่เลิกทำการผลิตน้ำตาลมะพร้าวและหันไปประกอบอาชีพอื่นแทนนั้น ก็เนื่องมาจากเหตุผล 2 ประการ กล่าวคือ ประการแรก เนื่องมาจากครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพนี้ ไม่ได้มาเอาต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานของตนเข้าไปรวมเป็นต้นทุนการผลิต (ซึ่งในรายงานวิจัยฉบับนี้ได้รวมไว้แล้ว) ซึ่งเท่ากับว่า สมาชิกของครัวเรือนเหล่านี้ทำงานโดยไม่ได้ผลตอบแทน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ต้นทุนการผลิตซึ่งครัวเรือนเกษตรกรเหล่านี้ประเมินไว้ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตที่เกิดขึ้นจริงมากพอสมควร ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นเสมือนภาพลวงตา ซึ่งทำให้ครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าวคิดว่า การผลิตที่กระทำอยู่นั้นยังคงอยู่เหนือจุดคุ้มทุนหรือ ประสพกับภาวะการขาดทุนเล็กน้อยเท่านั้น เหตุผลประการที่สองคือ ในครัวเรือนเกษตรกรรายที่พบว่าตนเองกำลังประสพกับการขาดทุนอย่างมากและ ต้องการจะหันไปประกอบอาชีพอื่น ข้อจำกัดที่ตามมาก็คือ การเลี้ยงชีพ ซึ่งเกิดขึ้น

๑ ในขณะทำราคาทุ่ง เฉลี่ย ในปี 2525 (ขณะทำการสำรวจ) เท่ากับ 75 บาท ต่อ กิโลกรัม

ในหลายๆด้าน เช่น อาชีพที่จะหันไปทำนั้นมีความเสี่ยงในการขาดทุนมากหรือน้อยเพียงใด และอาชีพนั้นจะสามารถให้ผลตอบแทนได้รวดเร็วเพียงใด ทั้งนี้เนื่องมาจากในช่วงของการเปลี่ยนจากการประกอบอาชีพหนึ่งไปยังอีกอาชีพหนึ่งนั้น ครัวเรือนเกษตรกรจะไม่ได้รับสิ่งใหม่มาใช้ ฉ่ำยในครัวเรือนเลย หรือถ้ามีก็เป็นสัดส่วนที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับรายรับที่เคยได้รับ นอกจากนี้ครัวเรือนเกษตรกรยังต้องลงทุนในการประกอบอาชีพใหม่ด้วย ดังนั้นระยะเวลาที่อาชีพใหม่จะให้ผลตอบแทนจึงมีส่วนสำคัญมากในการกำหนดการตัดสินใจในการเปลี่ยนอาชีพของครัวเรือนเกษตรกร นอกจากนี้ยังมีการเสี่ยงภัยในลักษณะอื่นๆ ที่ครัวเรือนเกษตรกรจะต้องพบ ซึ่งภาวะการเสี่ยงภัยเหล่านี้ครัวเรือนเกษตรกรมักจะแบกรับไว้ไม่ไหว จึงทำให้จำเป็นต้องประกอบอาชีพเพิ่มเติมต่อไป แม้ว่าจะขาดทุนก็ตาม สำหรับในกรณีของอาชีพการทำสำมะพร้าวนี้จากข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจ เปรียบมา ประมาณระดับราคา ณ. จุดคุ้มทุนแล้ว พบว่า ระดับราคาที่จะทำให้ครัวเรือนเกษตรกรเหล่านี้สามารถทำการผลิตรายได้ คือ 10.17 บาท ต่อน้ำตาลมะพร้าว 1 กิโลกรัม ในขณะที่ราคาจริงในท้องตลาดมีค่าเพียง 9 บาท ต่อ 1 กิโลกรัมเท่านั้น

ตารางที่ 7 ระบายที่เป็นต้นทุนการผลิตต่อไร่ของข้าว เรือนเกษตรแยกตามลักษณะอาชีพ

ประเภทของอาชีพ	ต้นทุนการผลิต
ทำสวนมะพร้าว	8,627.85
ทำนาเกลือ	2,437.46
ทำนาถ้าง	1,697.91
ทำสวนลิ้นสี่	1,195.83

ตารางที่ 8 เจลี่ยรายจ่ายต่อปีของครัวเรือนเกษตรแยกตามลักษณะอาชีพ

รายการ	หน่วย	ประเภทของอาชีพ			
		ทำสวนมะพร้าว	ทำนาเกลือ	ทำนาถั่ว	ทำสวนส้ม
รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต	บาท	68,459.04	76,111.96	132,913.22	5,070.00
รายจ่ายทั่วไป	บาท	32,262.09	33,745.90	40,241.09	46,240.67
รายจ่ายรวม	บาท	100,721.13	109,857.86	173,154.31	51,310.67

ตารางที่ 9 สัดส่วนร้อยละของรายจ่ายทั่วไปจำแนกตามหมวดรายจ่าย

กลุ่มอาชีพ	หมวดรายจ่ายทั่วไป								
	ค่าข่าวสาร	ค่าเก็บข่าว	ค่าเสื้อผ้า	ค่าใช้จ่ายในการศึกษาบุตรหลาน	ค่ารักษาพยาบาล	ค่าทำบุญ	ค่าบันเทิง เรืองระย	ค่าสุรยาสูบ	อื่นๆ
ส่วนมหรรีว	15.5	51.2	3.9	9.3	5.8	4.6	0.3	5.3	4.1
นาเกลือ	9.7	49.2	5.4	7.6	5.3	5.6	1.7	12.0	3.5
นาอู่	13.4	50.4	4.7	2.7	6.2	8.2	1.3	8.8	3.3
ส่วนสัมล	12.0	41.9	๑.7	20.4	7.9	2.8	0.1	๑.3	1.9

9. ปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและยึดเส้นอเนาะ

อาชีพทำสวนมะพร้าว จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนเกษตรกรในเขตการศึกษาของโครงการ พบว่า ครัวเรือนเกษตรกร ร้อยละ 51.5 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดประสบกับปัญหาการลดลงของรายได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวน่าจะเกิดสาเหตุจากภาวะราคาผลผลิตของ ครัวเรือนเกษตรกรที่ตกต่ำลง ในขณะที่ต้นทุนการผลิตกลับเพิ่มสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามสถานการณ์ดังกล่าวก็มีได้ สร้างความเดือดร้อนในเรื่องของรายได้นี้พอกับการใช้ค่าของครัวเรือนเกษตรกรมากนัก จากการสอบถามครัวเรือนเกษตรกร เกี่ยวกับเรื่องนี้พบว่าครัวเรือนเกษตรกรร้อยละ 50.8 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด มีรายได้เพียงพอกับการใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกร ส่วนครัวเรือนเกษตรกรที่ประสบกับปัญหา รายได้นี้ไม่เพียงพอกับการใช้จ่ายมีอยู่ร้อยละ 49.2 ของครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพนี้ทั้งหมด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจาก แม้ว่าการวิเคราะห์เกี่ยวกับรายได้อาจจะพอเพียงกับรายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรที่กล่าวถึงในบทที่แล้วนั้น จะแสดงให้เห็นว่าครัวเรือนเกษตรกรจะประสบกับภาวะที่รายได้นี้ไม่พอกับการใช้จ่ายโดยเฉลี่ย แต่เมื่อหักเอาจำนวนเงินที่ควรจะต้องจ่ายในการจ้างแรงงานของสมาชิกในครัวเรือนออกไปแล้ว ก็จะทำให้ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรลดลงไปส่วนหนึ่ง ประกอบกับการที่ครัวเรือนเกษตรกรเหล่านี้ทำการกู้ยืมจากพ่อค้าคนกลางที่มาซื้อผลผลิตในระยะสั้นโดยไม่เสียดอกเบี้ย สิ่งทำให้ฐานะทางการเงินของครัวเรือนเกษตรกรเหล่านี้ไม่เลวลงอย่างที่เราจะคาดหมายไว้ล่วงหน้าก่อน สำหรับสาเหตุที่ครัวเรือนเกษตรกรประสบกับความไม่เพียงพอของรายได้นั้น อาจจำแนกตามสาเหตุสำคัญได้คือ เนื่องจากค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และมีภาระจ่ายดอกเบี้ยสูง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงต้นทุนการผลิตแล้วพบว่าต่อปี เปียบเปรียบเทียบกับราคาน้ำตาลมะพร้าว ที่ขายได้ในช่วงเวลาออกสำรวจแล้วสามปี คือ 270 บาท ต่อปี พบว่ามีกำไรปีละ 22.19 บาท ซึ่งกำไรนี้ได้จากการขายผลผลิตดังกล่าวไว้ล่วงหน้าที่จะเพียงพอ ต่อการใช้จ่ายในรอบปีของครัวเรือนเกษตรกร แต่เมื่อหักค่าแรงของคนงานในครอบครัวออกจากต้นทุนการผลิตแล้ว ทำให้กำไรต่อปีสูงขึ้นเป็น 169.30 บาท หากกำไรอยู่ในอัตรานี้ ปัญหา รายได้นี้ไม่พอกับการจ่ายก็ไม่น่าจะเกิดขึ้น ฉะนั้นจึงอาจกล่าว

ได้ว่าครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่ประสบกับปัญหารายได้ไม่พอกับการใช้จ่ายของครอบครัว ส่วนหนึ่งน่าจะ เป็นเพราะครัวเรือนเกษตรกรเหล่านั้นไม่ได้คิดค่าแรงของตนในครอบครัวไว้เป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิต

สำหรับปัญหาหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรพบว่า ในเขตการศึกษาของโครงการนี้ ปัญหาดังกล่าวจัดว่าเป็นปัญหาสำคัญ เพราะครัวเรือนเกษตรกรในเขตดังกล่าวเป็นครัวเรือนเกษตรกรที่มีหนี้สิน ถึงร้อยละ 61.2 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด สภาพการณ์ดังกล่าวจะทำให้ปัญหาราคาคาผลผลิตตกต่ำ ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นลูกหนี้ของพ่อค้าคนกลาง เพราะสภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้อำนาจต่อรองของพ่อค้าคนกลางมีมากยิ่งขึ้น ส่วนทางด้านปัญหาในการประกอบอาชีพ พบว่าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 84.8 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดประสบกับปัญหาในการประกอบอาชีพ ปัญหาเหล่านี้แยกตามลำดับความสำคัญของปัญหาได้ดังนี้ ปัญหาที่มีความสำคัญที่สุดคือ ปัญหาราคาคาผลผลิตตกต่ำ ครัวเรือนเกษตรกรที่ประสบกับปัญหาดังกล่าวมีถึงร้อยละ 18.5 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ปัญหาดังกล่าวน่าจะมีผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการจำหน่ายผลผลิตของครัวเรือนเกษตรกรที่ต้องพึ่งพาอาศัยพ่อค้าคนกลาง อำนาจต่อรองจึงตกอยู่กับพ่อค้าคนกลาง พ่อค้าคนกลางสามารถที่จะกำหนดราคาคาผลผลิตที่ตนรับซื้อ และครัวเรือนเกษตรกรเองก็จำเป็นต้องยอมรับราคาดังกล่าวที่ถูกกำหนดขึ้น นอกจากนี้แล้วการที่ราคาคาผลผลิตคือ น้ำตาลมะพร้าวตกต่ำลง ส่วนหนึ่งยังเป็นผลมาจากการที่ตลาดมีความต้องการผลผลิตดังกล่าวน้อยลง สืบเนื่องมาจากคุณภาพของน้ำตาลมะพร้าวที่ผู้บริโภคได้รับอยู่ในเกณฑ์ต่ำ มีการปลอมปนน้ำตาล ปัญหาที่มีความสำคัญรองลงมาคือ ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน จากการสำรวจพบว่าความต้องการเต็มรายได้เป็นค่า เหตุสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรถึงร้อยละ 67.4 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด มีความต้องการที่จะปรับปรุงการประกอบอาชีพของตนให้ดียิ่งขึ้น แต่ครัวเรือนเกษตรกรเหล่านี้ ต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ที่จะมาใช้ดำเนินการ ครัวเรือนเกษตรกรที่ประสบกับปัญหาดังกล่าวมีอยู่ร้อยละ 16.3 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ปัญหาต่อมาที่มีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพของครัวเรือนเกษตรกรคือปัญหาเรื่องน้ำ

แต่ในปัจจุบันปัญหาเรื่องน้ำเค็มได้ประเทาคความรุนแรงลงไปมากแล้ว คงเหลืออยู่แต่ปัญหา การขาดแคลนน้ำจืด จากการสำรวจ โดยการสอบถามครัวเรือนเกษตรในเขตที่ทำการศึกษ พบว่า ครัวเรือนเกษตรที่ประสบปัญหาเรื่องน้ำเค็มอยู่ร้อยละ 13.4 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด นอกจากนี้ปัญหาเรื่องน้ำที่ตื้นเขิน เป็นของตนเองก็เป็นปัญหาสำคัญของครัวเรือนเกษตรในเขต ดังกล่าวเช่นกัน โดยในส่วนของปัญหามีครัวเรือนเกษตรร้อยละ 7.6 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด ประสบบัปัญหาดังกล่าวข้างต้น (ตารางที่ 10)

อาชีพทำนาเกลือ จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนเกษตรในเขตการศึกษาของโครงการ พบว่าร้อยละ 51.4 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด มีรายได้จากการประกอบอาชีพเจริญมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากราคาเกลือที่ครัวเรือนเกษตรขายได้ในช่วงที่ออกทำการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น เป็นช่วงที่ราคาเกลืออยู่ในระดับที่สูงมากกว่าปีก่อนๆที่ผ่านมา ด้วยเหตุนี้รายได้จากการประกอบ อาชีพของครัวเรือนเกษตรจึงอยู่ในลักษณะที่พอใจง่าย จากการสอบถามปรากฏว่าครัวเรือนเกษตร ร้อยละ 51.4 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีรายได้จากการประกอบอาชีพเพียงพอกับการใช้จ่าย แต่ก็มีครัวเรือนเกษตรอีกร้อยละ 48.6 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดที่มีรายได้จากการประกอบ อาชีพไม่เพียงพอกับการใช้จ่าย โดยสาเหตุเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้รายได้ไม่พอกับการใช้จ่าย ดังนี้คือ เนื่องจากราคาใช้จ่ายในครอบครัวสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และมีภาระในการจ่าย ดอกเบี้ยเงินกู้มากขึ้น

สำหรับปัญหาหนี้สินของครัวเรือนเกษตรพบว่า เป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากประการ หนึ่ง เพราะครัวเรือนเกษตรร้อยละ 71.4 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดเป็นครัวเรือนเกษตร ใหนี้สิน การกู้เงินของครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่จะกู้จากพ่อค้าคนกลาง หรือเจ้าของที่ดินและ จะใช้ที่ดินเป็นค้ำประกัน หรือนำเกลือไปขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งพ่อค้าคนกลางก็จะรับซื้อใน ราคาที่ต่ำและ หักเกลือส่วนหนึ่งเป็นดอกเบี้ย โดยทั่วไปอัตราดอกเบี้ยที่เกิดเป็นเกลือคือ เงินกู้ 1,000 บาท เสียดอกเบี้ยเป็นเกลือ 1 เกวียน เมื่อเป็นเช่นนี้ปีใดที่ราคาเกลือสูง เจ้าหนี้เงิน กู้ก็จะได้รับประโยชน์มาก ในขณะที่ครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้สิน

เหล่านี้ต้องสูญเสียผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากการที่ราคาเกลือสูงขึ้นไป

ส่วนทางด้านปัญหาในการประกอบอาชีพ พบว่าครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 77.1 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด ประสบกับปัญหาในการประกอบอาชีพ ปัญหาเหล่านี้สามารถแยกตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ ปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุดเป็นอันดับแรกของครัวเรือนเกษตรก็คือ ปัญหาเรื่องระดับราคาของผลผลิตที่ขายได้ ซึ่งเป็นในลักษณะของความผันผวนของระดับราคาในแต่ละปี โดยครัวเรือนเกษตรร้อยละ 17.2 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดประสบกับปัญหาดังกล่าวนี้ ปัญหาที่มีความสำคัญรองลงมาคือ ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง โดยจากการสำรวจพบว่าครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่เป็นผู้เช่าที่ดินซึ่งในจำนวนนี้มักจะ เป็นการเช่าโดยไม่มีการทำสัญญาต่อกัน ครัวเรือนเกษตรที่ประสบกับปัญหานี้มีอยู่ ร้อยละ 16.2 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด และปัญหาต่อมาของครัวเรือนเกษตรคือ ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ครัวเรือนเกษตรที่ประสบกับปัญหาดังกล่าวนี้มีอยู่ ร้อยละ 9.4 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด (ตารางที่ 10.)

อาชีพทำนาเกลือ จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนเกษตรในเขตโครงการพบว่า ร้อยละ 29.8 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด มีรายได้จากการประกอบอาชีพในลักษณะค่อนข้างสม่ำเสมอ ร้อยละ 27.7 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดประสบกับปัญหาการลดลงของรายได้ โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากการที่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น อันเนื่องมาจากราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น และปริมาณผลผลิตคือเกลือที่จับได้มีน้อยลงแต่ถึงอย่างไรก็ตามสภาพการนี้ดังกล่าวก็ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนในเรื่องของรายได้ไม่พอกับการใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรมากนัก ทั้งนี้เพราะจากการสอบถามครัวเรือนเกษตรเกี่ยวกับเรื่องนี้พบว่าร้อยละ 51.1 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีรายได้เพียงพอกับการใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรส่วนครัวเรือนเกษตรที่ประสบกับปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับการใช้จ่ายมีอยู่ร้อยละ 48.9 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด สาเหตุที่ครัวเรือนเกษตรชี้แจง เกี่ยวกับความไม่เพียงพอของรายได้นั้นอาจแยกตามสาเหตุสำคัญได้คือ เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ค่าใช้จ่ายในรอบครัวสูงขึ้น และมีการละลายดอกเบี้ยเงินกู้มาก

สำหรับปัญหาหนี้สิน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัญหาหนี้สินเป็นปัญหาที่สำคัญของครัวเรือนเกษตรกรในกลุ่มอาชีพนี้ เพราะครัวเรือนเกษตรกรร้อยละ 89.4 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดเป็นครัวเรือนเกษตรกรที่มีหนี้สิน และโดยส่วนใหญ่จะเป็นการกู้ยืมมาลงทุน จึงทำให้ครัวเรือนเกษตรกรเหล่านี้ต้องรับภาระดอกเบี้ยเงินกู้

ส่วนทางด้านปัญหาในการประกอบอาชีพพบว่าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 83 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด มีปัญหาในการประกอบอาชีพ ปัญหาเหล่านี้แยกตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ ปัญหาที่มีความสำคัญที่สุดคือ ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ครัวเรือนเกษตรกรที่ประสบกับปัญหานี้มีอยู่ร้อยละ 21.5 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ปัญหาที่มีความสำคัญรองลงมาคือ ปัญหาเรื่องการเมืองที่ไม่ดีเท่ากันเป็นของตนเอง ครัวเรือนเกษตรกรที่ประสบปัญหาดังกล่าวมีร้อยละ 18.6 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดเป็นที่น่าสนใจ เกิดว่าแม้ปัญหาการเมืองที่ไม่ดีเท่ากันเป็นของตนเอง จะมีปรากฏอยู่ในครัวเรือนเกษตรกรกลุ่มอาชีพนี้เช่นเดียวกับกลุ่มอาชีพทำนาเกลือ (ตารางที่ 10) แต่ครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาเกลือส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 18.6 ของครัวเรือนเกษตรกรก็ยังมีความต้องการที่จะปรับปรุงการประกอบอาชีพของตนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งติดกับกลุ่มอาชีพทำนาเกลือ ทั้งนี้เป็นเพราะราคาผลผลิตที่ขายได้อยู่ในระดับที่ต่ำ และมีเสถียรภาพของราคาต่ำกว่าเกลือ ปัญหาต่อมาเป็นปัญหาเรื่องน้ำ ครัวเรือนเกษตรกรที่ประสบกับปัญหานี้มีอยู่ร้อยละ 12.9 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ปัญหาเรื่องน้ำที่ประสบกันมากคือ ปัญหาเรื่องการเมืองน้ำเสียของน้ำทะเล ทำให้เชื้อจุลินทรีย์ในน้ำทะเลมีผลต่อน้อยลง และปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาศัตรูกุ้ง ครัวเรือนเกษตรกรที่ประสบกับปัญหานี้มีอยู่ ร้อยละ 8.6 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ปัญหาศัตรูกุ้งนี้จะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิต

อาชีพทำสวนลิ้นจี่ จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนเกษตรกรในเขตการศึกษาของโครงการพบว่า ร้อยละ 58.3 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดประสบกับปัญหาการลดลงของรายได้ ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะการทำสวนลิ้นจี่ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาต้องประสบกับความเสียหาย โดยเฉพาะความเสียหายที่เกิดจากน้ำเค็ม ประกอบกับพื้นที่เพาะปลูกเริ่มมีคุณภาพต่ำลง จึงทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อยลง ครัวเรือนเกษตรกรจึงประสบกับปัญหา

การลดลงของรายได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่คือร้อยละ 54.2 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดมีรายได้จากการประกอบอาชีพพอเพียงกับการใช้จ่าย ทั้งนี้เพราะแม้ว่าปริมาณผลผลิตจะน้อยแต่ตลาดก็มีความต้องการสินค้าในปริมาณที่สูงซึ่งทำให้ราคาสินค้าอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ปัญหาเรื่องรายได้ไม่พอกับการใช้จ่ายจึงหมดไป ยังมีครัวเรือนเกษตรอีกร้อยละ 45.8 ที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพไม่พอกับการใช้จ่าย โดยสามารถจำแนกเป็นสาเหตุสำคัญได้คือ เนื่องจากค่าใช้จ่ายในครอบครัวสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และมีภาระในการจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้มากขึ้น

สำหรับปัญหาหนี้สิน จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าปัญหาหนี้สินได้เป็นปัญหาสำคัญของครัวเรือนเกษตรกลุ่มนี้ เมื่อเทียบกับกลุ่มอาชีพอื่น ทั้งนี้เพราะครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้สินมีอยู่ ร้อยละ 54.1 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด ซึ่งนับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับกลุ่มอาชีพอื่นที่ผ่านมา

ส่วนเรื่องปัญหาในการประกอบอาชีพ พบว่าครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ คือร้อยละ 58.4 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดประสบกับปัญหาในการประกอบอาชีพ ปัญหาเหล่านี้สามารถแยกตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้คือ ปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ ปัญหาเรื่องน้ำ ครัวเรือนเกษตรที่ประสบปัญหาดังกล่าวมีอยู่ถึงร้อยละ 18.6 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด ปัญหาเรื่องน้ำเน่าที่ประสบมาก็คือ ปัญหาน้ำเค็ม ปัญหาที่มีความสำคัญรองลงมาคือ ปัญหาเรื่องเงินทุน ครัวเรือนเกษตรที่ประสบกับปัญหาดังกล่าวมีอยู่ร้อยละ 10.6 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด และปัญหาที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งคือปัญหาเรื่องธรรมชาติ ร้อยละ 10.6 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมดประสบกับปัญหาดังกล่าว (ตารางที่ 10) ปัญหาธรรมชาติที่ประสบกันมากที่สุดคือ ปัญหาเกี่ยวกับปริมาณฝน ซึ่งตกในระยะเวลาเก็บผล ถ้าฝนตกในช่วงที่ผลผลิตกำลังเจริญเติบโตก็ช่วยให้ผลผลิตมีผลมากขึ้น แต่หากเกิดฝนแล้งในช่วงระยะดังกล่าวแล้วมีฝนตกในช่วงที่ผลผลิตเริ่มเก็บจะโตเต็มที่แล้ว จะทำให้ผลผลิตแตก สร้างความเสียหายให้แก่สินค้า แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะประสบกับปัญหาในการประกอบอาชีพดังกล่าว แต่ครัวเรือน

เกษตรส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 82.6 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด ก็ยังมีความต้องการที่จะปรับปรุงการประกอบอาชีพของตนให้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะสินค้าใหม่ทดแทนในการผลิตสูงมาก นอกจากนี้ตลาดของสินค้ามีลักษณะไม่แน่นอน จึงทำให้ราคาของสินค้าสูง

ตารางที่ 10 ปัญหาในการประกอบอาชีพของครัวเรือนเกษตร

รายการ	หน่วย	ประเภทของอาชีพ			
		วัด	ทำสวนมะพร้าว	ทำนาเกลือ	ทำนาถ้ำ
ไม่มีปัญหา	%	15.2	22.9	17.0	41.7
มีปัญหา					
ปัญหาเรื่องน้ำ	%	13.4	9.5	12.9	18.6
ปัญหาเรื่องธรรมชาติ	%	2.9	6.3	2.9	7.9
ปัญหาเรื่องไม่มีที่ดินของตนเอง		7.6	16.2	18.6	-
ปัญหาเรื่องเงินทุน	%	16.3	9.4	21.5	10.6
ปัญหาเรื่องการตลาดและ- คมนาคม	%	0.7	4.1	-	-
ปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัย	%	6.9	2.2	-	2.6
ปัญหาเรื่องราคาผลผลิต	%	18.5	17.2	-	5.3
อื่น ๆ	%	18.5	12.2	27.1 - คัดรูถ้ำ 8.6 -ราคาน้ำมัน 5.7 -ที่ดิน 4.3 อื่น ๆ 8.5	13.3 - เชื้อรา- ศัตรูพืช 8 อื่น ๆ 5.3

ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมวิชาการเกษตรระยะสั้นแก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้ใช้ความรู้ความเข้าใจ ในเทคนิคใหม่ๆ ในการเพิ่มผลผลิต ทั้งนี้เนื่องจากการประกอบอาชีพได้ทำกันมาแต่บรรพบุรุษในลักษณะแบบดั้งเดิม เช่น เกษตรกรที่มีอาชีพทำสวนมะพร้าว ประสบปัญหาโรคพืช ทำให้มะพร้าวตายโดยไม่ทราบสาเหตุ ปัญหาคุณภาพของผลผลิตน้ำตาลมะพร้าวด้วยคุณภาพ เพราะสลายตัวง่าย และกลายเป็นน้ำตาลเหลว นอกจากนี้อาจส่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้คำแนะนำการใช้ปุ๋ยอย่างถูกวิธี แนะนำพันธุ์มะพร้าวที่ให้ผลผลิตเร็วและมีปริมาณน้ำตาลมาก แนะนำเกี่ยวกับพันธุ์ถั้ว และวิธีการเพาะเลี้ยงถั้วให้ได้ผลผลิตมากยิ่งขึ้น เป็นต้น
2. ส่งเสริมให้มีการปล่อยสินเชื่อ เพื่อเกษตรกรมากยิ่งขึ้น และคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ มีเวลาผ่อนชำระคืนระยะยาวพอสมควร โดยมีเงื่อนไขว่าต้องนำเงินไปเพื่อการพัฒนาที่ดิน และการประกอบอาชีพ เท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีหนี้อยู่กับพ่อค้าคนกลาง สภาพดังกล่าวทำให้อำนาจต่อรองของเกษตรกรในการขายผลผลิตน้อยลง
3. การจัดหาหน่วยเครื่องมือเครื่องใช้และสิ่งจำเป็นสำหรับการผลิตแก่เกษตรกรในราคาถูก เพื่อลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากต้นทุนการผลิตในปัจจุบันสูงขึ้นมาก ราคาจำหน่ายผลผลิตไม่แน่นอนและส่วนใหญ่ราคาตก การลดต้นทุนการผลิตจะช่วยผ่อนคลายความเดือดร้อน ของเกษตรกรลงได้
4. ส้มควรมีการขยงราคาผลผลิตให้ได้ผลมากยิ่งขึ้น โดยรัฐบาลทำการขยงราคาผลผลิต หรือมีสหกรณ์รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรโดยตรง ทั้งนี้เพราะเกษตรกรมีความผูกพันเกี่ยวกับหนี้สินที่มีต่อพ่อค้าคนกลางมาก เช่น เกษตรกรที่มีอาชีพทำสวนมะพร้าว ผลผลิตคือน้ำตาลปีบจะขายให้กับพ่อค้าคนกลางเกือบทั้งหมด จึงถูกพ่อค้าเอาเปรียบในเรื่องราคาเสมอ

5. กำหนดมาตรการการแก้ไขปัญหา การรุกของน้ำเค็มให้ได้ผล ทั้งนี้เพราะปัญหา น้ำเค็มทำให้โครงสร้าง เติมของดินที่มีความเค็มเป็นพื้นฐานอยู่แล้วเค็มยิ่งขึ้น ทำให้พืชที่ ปลุกใหม่เจริญงอกงาม ผลผลิตทางด้านการเกษตรจึงตกต่ำ รายได้ของเกษตรกรจึงลด น้อยลงไปด้วย

6. กำหนดมาตรการการแก้ไขปัญหาให้น้ำในแม่น้ำแม่กลองให้ได้ผล ส่วนหนึ่งสืบ เนื่องมาจากการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง เช่น โรงงานทึบอ้อย อีกส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากราษฎรที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำสาครลงทิ้งสิ่ง ปฏิกูลต่างๆ จากบ้านเรือนที่อยู่อาศัยลงสู่แม่น้ำสาครลงนั้น

7. จัดเพิ่มโครงการขยายการศึกษาให้ราษฎรได้มีโอกาสศึกษา เล่า เรียนมากขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ

